

การศึกษา “ถั่งเฮ้า” เครื่องบ่งชี้ความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ต

พิชัย แก้วบุตร*

สาขาวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ (หลักสูตรนานาชาติ) คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

อีเมล : shi_yu16@hotmail.com

รับบทความ : 31 ตุลาคม 2567

แก้ไขบทความ : 15 ธันวาคม 2567

ตอบรับบทความ : 16 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ : “ถั่งเฮ้า” คือป้ายอักษรจีนที่แขวนเหนือประตูบ้าน มีความสำคัญเป็นเครื่องบ่งชี้ความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนและชาวจีนโพ้นทะเล งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตกับป้าย “ถั่งเฮ้า” ที่ปรากฏเป็นสาธารณะบนอาคารหรือที่พักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต โดยการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง และบันทึกภาพป้ายถั่งเฮ้าในชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลเขตอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอเกาะทุ่ง และอำเภอกลาง ระหว่างเดือนเมษายน-กรกฎาคม 2567 ผลการศึกษาพบว่า ปรากฏป้ายถั่งเฮ้าในเขตจังหวัดภูเก็ตจำนวน 111 ป้าย และมีความหลากหลายของอักษรจีนในป้ายถั่งเฮ้า 41 รูปแบบ รูปแบบอักษรจีนในป้ายถั่งเฮ้ามีความสัมพันธ์กับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตจำนวน 28 สกุลแซ่ พบป้ายถั่งเฮ้าประเภทต่าง ๆ ดังนี้ 1) ป้ายถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูล 2) ป้ายถั่งเฮ้าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษโดยการนำชื่อของพื้นที่นั้น ๆ ตั้งเป็นถั่งเฮ้าของตระกูล 3) ป้ายถั่งเฮ้าที่มีลักษณะเด่นบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของตระกูล กล่าวรวมถึงวัฒนธรรม คุณธรรมจรรยา ความรุ่งเรืองและการเปลี่ยนผ่านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตระกูล และ 4) ป้ายถั่งเฮ้าที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษาเพื่อใช้เตือนสติหรือดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตระกูล นอกจากนี้ พบถั่งเฮ้านอกแบบจำนวน 1 รูปแบบ ในมิติของความหนาแน่นเมื่อเรียงลำดับพบป้ายถั่งเฮ้ามากที่สุดถึงน้อยที่สุด คือ 1) พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต 2) พื้นที่อำเภอเกาะทุ่ง และ 3) พื้นที่อำเภอกลาง ตามลำดับ โดยป้ายถั่งเฮ้าที่พบทั้งหมดสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตในมิติต่าง ๆ กับการดำรงอยู่และบทบาทของ “ถั่งเฮ้า” ที่เป็นอัตลักษณ์และสัญลักษณ์บ่งชี้ถึงชาติพันธุ์ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างแนบแน่น

คำสำคัญ : ถั่งเฮ้า; สกุลแซ่; ชาวจีนโพ้นทะเล; ภูเก็ต; ภาษาจีน

* Corresponding author

E-mail address: shi_yu16@hotmail.com

The study of “Tang Hao” as an indicator of the relationship between surnames of overseas Chinese in Phuket Province

Pichai Kaewbut

Chinese for Business Communication (International Program),

Faculty of Liberal Arts and Management Science, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus

E-Mail: shi_yu16@hotmail.com

Received: 31th October 2024

Revised: 15th December 2024

Accepted: 16th December 2024

Abstract: “Tang Hao” (堂号) is a Chinese inscription plaque hung above the door of a house, which serves as an important indicator of the familial lineage and surname relationships among Chinese people and overseas Chinese. The purpose of this study is to explore the relationship between the “Tang Hao” and surnames among the Chinese community in Phuket. From April to July 2024, we photographed and collected Tang Hao plaques from the Chinese communities in Phuket, Kathu, and Thalang districts. The study found a total of 111 Tang Hao plaques in Phuket, showcasing 41 different forms of Tang Hao. The Chinese characters on these Tang Hao plaques are associated with 28 different surnames of the Chinese in Phuket. The identified Tang Hao can be classified into four categories: 1) the place of origin of the surname or family; 2) the settlement of ancestors or families that named the area after their Tang Hao; 3) unique characteristics of the family, including status, cultural significance, educational ethics, historical prosperity, and the development and evolution of surnames; and 4) family characteristics related to educational spirit. Additionally, one non-standard Tang Hao was discovered. Density analysis revealed that the following areas have the highest concentration of Tang Hao: 1) Phuket District; 2) Kathu District; 3) Thalang District. In conclusion, Tang Hao reflect the existence and significant role of surnames among the Chinese in Phuket, serving as an important symbol of identity and ethnic recognition from the past to the present.

Keywords: Tang Hao; Surname; Overseas Chinese; Phuket; Chinese

普吉府華人“堂號”與姓氏關係探討研究

世玉

泰國宋卡王子大學素叻他尼校區、人文與管理科學學院、漢語商務交際專業（國際課程）

電子郵件: shi_yul6@hotmail.com

收稿日期: 2024 年 10 月 31 日 修回日期: 2024 年 12 月 15 日 接受日期: 2024 年 12 月 16 日

摘要: “堂號”是懸挂在門上方的壹種中文牌匾，它作為中國人和海外華人姓氏關係的標志。本研究的目的是為了探討普吉府華人“堂號”與姓氏之間的關係。于 2024 年 4 月至 7 月期間拍攝並收集了普吉縣、卡圖縣及塔朗縣華人社區的堂號牌匾。研究發現，普吉府共發現 111 個堂號牌匾，出現了 41 種不同形式的堂號。這些堂號標志的漢字形式與普吉華人的 28 個姓氏相關聯。發現的堂號可分類為以下四種：壹、姓氏或家族的發祥地；二、祖先定居或家族定居並把該地區命名為堂號；三、家族獨特特征，身份地位、文化內涵、教育倫理、曆史繁榮、姓氏發展與演變等；四、教育精神相關的家族特征。此外，還出現壹個非標準的堂號。從密度分析來看，以下地區的堂號排名最為密集：壹、普吉縣；二、卡圖縣；三、塔朗縣。總之，堂號反映了普吉府華人姓氏與“堂號”的存在和重要角色，作為普吉府華人從過去到現在的重要身份和民族認同象征。

關鍵詞: 堂號；姓氏；華人；普吉；中文

บทนำ

การอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในประเทศไทยมีบันทึกในเอกสารไทยสมัยรัชกาลที่ 1-5 อย่างชัดเจน เช่น ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์สมัย รัชกาลที่ 5 ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ ตอนปลายรัชกาลที่ 4 เกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทของตัวเหี้ยสองกลุ่ม ประกอบด้วยสมาคมที่ตั้งขึ้นโดยชาวจีนที่เป็นกรรมกรเหมืองแร่ดีบุกโดยเรียกตนเองว่า “ยี่หิน” และ “ปูนเกล้า” ทั้งสองสมาคมตั้งขึ้นในพื้นที่การดูแลของอังกฤษและขยายอิทธิพลมายังหัวเมืองชายทะเลตะวันตก คือ เมืองภูเก็ต เหตุทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2410 ดังข้อความว่า พวกจีนยี่หินกับพวกปูนเกล้าเกิดวิวาทกันด้วยเรื่องแย่งน้ำที่จะใช้มาทำเหมืองแร่ดีบุกเลยยกพวกเข้ารบกันที่กลางเมือง ผู้ว่าราชการเมืองห้ามก็ไม่ฟัง จะปราบปรามก็ไม่ไหว ด้วยไม่มีกำลังพอจะต่อสู้พวกตัวเหี้ยก็ได้แต่บอกเข้ามายังกรุงเทพฯ (ดำรงราชานุภาพ, 2559: 245-247) นอกจากนี้ ในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง “จดหมายเหตุประพาส หัวเมืองปักษ์ใต้” พ.ศ. 2452 ยังกล่าวถึงเหมืองแร่ดีบุกของอำเภงั่วที่มีกรรมกรชาวจีนเป็นจำนวนมาก นับร้อย ซึ่งในการจัดเลี้ยงถวายและการถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในภาษาต่าง ๆ หนึ่งในภาษาที่มีการบันทึกไว้คือภาษาจีน กล่าวถวายพระพรโดยพระพิไลยสรรพกิจ (ม้าสาย ตันทวนิช) สกุลเดิม แซ่ตัน เป็นบุตรบุญธรรมของหลวงจีนบำรุงประเทศ (เหนี่ยวอี้ ตันทวนิช) เป็นชาวจีนที่เข้ามาทำเหมืองแร่และทำการค้าขายในภูเก็ตจนเจริญรุ่งเรือง (กรมศิลปากร, 2558: 74-79) จากข้อมูลที่ยกมาข้างต้นสังเกตได้ว่า ชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดภูเก็ตมีประวัติศาสตร์ยาวนานและเป็นกลุ่มคนที่เป็นกลไกสำคัญหนึ่งในกระบวนการสร้างบ้านแปงเมืองและยังเป็นกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์และความสามารถในการค้าจนสร้างให้จังหวัดภูเก็ตมีความมั่งคั่งจนถึงปัจจุบัน

จากข้อมูลข้างต้นกล่าวถึงสกุลแซ่ของจีนและเมื่อสืบค้นจากข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “สกุล” ที่หมายถึง ตระกูล วงศ์ เชื้อสาย เผ่าพันธุ์ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1153) และคำว่า “แซ่” ที่หมายถึง ชื่อตระกูลของจีน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 407) ชื่อสกุลหรือสกุลแซ่เป็นเครื่องบ่งชี้หนึ่งที่บ่งบอกถึงตัวตนและความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติของชาวจีนโพ้นทะเลในฝั่งอันดามันโดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดภูเก็ตยังมีการแสดงออกและบ่งชี้ถึงความเป็นตัวตนของชาวจีนโพ้นทะเลรูปแบบหนึ่งคือการแขวน “เต่งไห้” หมายถึงป้ายสกุลแซ่หรือป้ายตระกูลบ้าน (โกศล แดงอุทัย, ม.ป.ป. : 6) ที่แขวนอยู่เหนือกรอบประตูหรือบนอาคารและที่พักอาศัยของชาวจีนโพ้นทะเล คำว่า “เต่งไห้” นี้เป็นภาษาจีนถิ่นสำเนียงฮกเกี้ยน ตรงกับภาษาจีนกลางคือ 堂號 (ถั่งเฮ้า) หรือ 燈號 (เต็งเฮ้า) ทั้งนี้ การแขวนเต่งไห้ของสกุลแซ่ต่าง ๆ ในจังหวัดภูเก็ตมีรูปแบบที่มีลักษณะเป็นพิเศษดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

1) การใช้ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่ ที่ตั้ง ถิ่นฐานของตระกูลในแผ่นดินจีนอาจเป็นพื้นที่ในอดีตที่บรรพบุรุษหรือบุคคลในสายสกุลอาศัยอยู่หรือพื้นที่ปัจจุบันที่อยู่อาศัยในประเทศจีนแล้วภายหลังมีการโยกย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากในจังหวัดภูเก็ต อาจเป็นชื่อเมือง เขตการปกครอง ชื่อตำบล ชื่อชุมชน ชื่อหมู่บ้าน เป็นต้น เช่น ป้าย 颍川 (อิงชวน) ของตระกูล 陳 (เฉิน) ในมณฑลกวางตุ้งเขตเฟิงชุ่นมีรายละเอียดการกระจายตัวของชุมชนและหมู่บ้านที่สืบสายสกุลเงินทั่วเขตเฟิงชุ่นและมีโรงเรียนมัธยมศึกษาอิงชวนเป็นโรงเรียนประจำเขต อีกทั้งโรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนส่วนหนึ่งจากสายสกุลเงินด้วย (สมาคมตระกูลอิงชวน (ประเทศไทย), 2529: 5) นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า อิงชวนเป็นชื่อพื้นที่ที่เป็นตัวบ่งชี้เชิงถิ่นฐานที่มาของตระกูลเงินตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉิน ดังผลการศึกษาของ Niu Jingxuan (2016) ที่กล่าวถึง

“颍川郡：秦時置郡。此支陳氏，其開基始祖為齊王建三子陳軫。”

(Niu Jingxuan 牛晶軒, 2016: 60)

เขตปกครองระดับจวินอิงชวน: สมัยราชวงศ์ฉินสถาปนาเขตปกครองระดับจวิน สายสกุลเงินสมัยราชวงศ์ฉินสายนี้มีต้นตระกูลมาจากเงินเงินราชบุตรองค์ที่สามของอ๋องฉีหวังเจี้ยนแห่งรัฐฉี (ผู้วิจัยแปล)

ภาพที่ 1 ป้ายถึงเฮ้า “อิงชวน” สกุลเฉิน บริเวณถนนตีบุก อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
ภาพถ่าย: ผู้วิจัย
บันทึกภาพ: 14 เมษายน 2567

2) ถึงเฮ้าที่บ่งชี้ถึงความเป็นมาของตระกูลกล่าวรวมถึงวัฒนธรรม คุณธรรมจรรยา ความรุ่งเรืองและการเปลี่ยนผ่านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตระกูลนั้น ๆ เช่น 寶樹堂 (เป่าชู่ถั่ง) ของตระกูล 謝 (เซีย) ที่เลือกใช้คำว่า 寶樹 (เป่าชู่) หมายถึง “ต้นไม้ที่ทรงคุณค่า” หรือ “รัตนพฤษภ” มาเป็นถึงเฮ้า จากเรื่องเล่าที่บ้านทีกสืบทอดกันมาในสายสกุลเซียตอนหนึ่งว่า

晉朝孝武帝駕臨謝安官邸，見其庭園中有壹株大樹，長得青翠茂盛，當時孝武帝指著大樹對謝安言道：“此乃謝家之寶樹。” 謝氏以“寶樹”為堂號，由來在此。

(Niu Jingxuan 牛晶軒, 2016: 128)

จักรพรรดิเซียวอู่ตี้แห่งราชวงศ์จิ้นเสด็จฯ มายังจวนข้าราชการของเซียอานพบว่า พื้นที่ลานกลางจวนมีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งมีใบเขียวขจี จักรพรรดิเซียวอู่ตี้ไปยังต้นไม้นั้นแล้วมีพระราชดำรัสตรัสกับเซียอานว่า “ต้นไม้นี้เป็นต้นไม้ที่ทรงคุณค่าแห่งสกุลเซีย” จากนั้นเป็นต้นมา สายสกุลเซียจึงใช้ถึงเฮ้านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ตระกูล (ผู้วิจัยแปล)

ภาพที่ 2 ป้ายถึงเฮ้า “เป่าชู่ถั่ง” สกุลเซีย บริเวณเขารัง อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
ภาพถ่าย: ผู้วิจัย
บันทึกภาพ: 22 เมษายน 2567

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า “เต่งโห้” หรือ “ถั่งเฮ้า” เป็นเครื่องบ่งชี้ตัวตนของตระกูลต่าง ๆ แต่ไม่ได้เป็นการนำเสนอชื่อตระกูลของตนอย่างตรงไปตรงมา แต่มีการใช้อักษรจีนที่แอบแฝงองค์ความรู้ทั้งเชิงพื้นที่ดังตัวอย่างของตระกูลเงินในพื้นที่อิงชวน แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของสกุลเข้ากับประวัติศาสตร์และการโยกย้ายถิ่นฐานของประชากร และยังมีการใช้อักษรจีนบันทึกเรื่องราวของตระกูลของตน เช่น ตระกูลเซียที่ใช้ 寶樹 (เป่าซู) หมายถึง “ต้นไม้ที่ทรงคุณค่า” หรือ “รัตนพุกษ” มาเป็นข้อความในถั่งเฮ้า ซึ่งเป็นการนำเสนอในเชิงเกียรติยศและเป็นการบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกับตระกูลของตน และจากการศึกษาเบื้องต้นยังพบว่า การใช้ “ถั่งเฮ้า” มาเป็นเครื่องบ่งชี้ความสัมพันธ์สกุลแซ่ไม่ได้มีเพียงในประเทศไทยเท่านั้นแต่ยังมีธรรมเนียมลักษณะเดียวกันในโพ้นทะเลและพื้นที่จังหวัดภูเก็ตด้วย ชุดข้อมูลและโครงสร้างธรรมเนียมดังกล่าวเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญเหมาะสมแก่การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตทั้งในประเด็นความหลากหลายของสกุลแซ่ต่าง ๆ ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ระหว่างชาวจีนที่อาศัยในประเทศไทยกับการอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลที่มาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดภูเก็ต และเรื่องราวหรือการบันทึกเชิงประวัติศาสตร์ที่แฝงอยู่ในป้าย “ถั่งเฮ้า” ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ที่จะทำให้ทราบและเข้าใจถึงตัวตนและความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตกับป้าย “ถั่งเฮ้า” ที่ปรากฏเป็นสาธารณะบนอาคารหรือที่พักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษางานวิจัย หนังสือ เอกสารสำคัญ และภาพเก่าที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตกับป้ายถั่งเฮ้า โดยมีประเด็นการทบทวนวรรณกรรม คือ 1) ที่มาและนิยามของคำว่า “เต่งโห้” “เต็งเฮ้า” และ “ถั่งเฮ้า” 2) โครงสร้างสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสู่สถาปัตยกรรมคุณภาพและการพัฒนาสู่สถาปัตยกรรมบ้านร้านค้า (Shophouse) ที่ปรากฏป้ายถั่งเฮ้า และ 3) งานที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับถั่งเฮ้าและการดำรงอยู่ของถั่งเฮ้าในจังหวัดภูเก็ต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“เต่งโห้” เป็นคำที่ใช้เรียกป้ายสกุลแซ่ที่แขวนอยู่เหนือกรอบประตูหรือบนอาคารและที่พักอาศัยของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ต เป็นภาษาจีนถิ่นสำเนียงฮกเกี้ยน ตรงกับภาษาจีนกลางคือ 燈號 (เต็งเฮ้า) ซึ่งหมายถึงโคมไฟที่มีการเขียนสกุลแซ่ด้วยตัวอักษรจีนกำกับ นิยมประดับไว้หน้าบ้านของชาวจีนและชาวจีนโพ้นทะเลเพื่อประโยชน์ในการส่องสว่างจากแสงไฟในโคมและเพื่อเป็นการบ่งชี้ถึงชื่อตระกูลของตนเอง โดยความนิยมส่วนใหญ่ในการแขวนโคมลักษณะดังกล่าวจากการศึกษาภาพถ่ายโบราณจากเอกสารต่าง ๆ พบว่า เป็นความนิยมของชาวจีนและชาวจีนโพ้นทะเลในมะละกาและเกาะปีนังประเทศมาเลเซีย ดังการปรากฏภาพการแต่งงานของสกุลหลีในปี ค.ศ. 1920 จากการศึกษาของ Lee Yuen Thien (2023) เรื่องการฟื้นฟูชาติพันธุ์บาบ๋าหยานในมิติต่าง ๆ พบว่า ในภาพถ่ายโบราณมีการแขวนโคมเต่งโห้ไว้สองข้างประตูบ้านระบู้อักษร 李府 (หลี่ฝู่) หมายถึง สกุลหลี อีกทั้งยังพบภาพถ่ายครอบครัวของสกุลหลิน โดยมีการแขวนลักษณะเดียวกันระบู้อักษร 林 (หลิน) หมายถึงสกุลหลิน และพบภาพถ่ายครอบครัวของสกุลเงินของ Tan Yew Lim ในปี ค.ศ. 1957 ระบู้อักษร 陳府 (เฉินฝู่) หมายถึง สกุลเงิน นอกจากนี้ ยังพบการศึกษาข้อมูลภาพเก่าที่มีการตั้งข้อสันนิษฐานถึงอิทธิพลของชาวจีนฮกเกี้ยนที่มีบทบาททางสังคมและเศรษฐกิจในเกาะปีนังและมีเครือข่ายทางเครือญาติในภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย (เกรียงไกร เกิดศิริ, ปัทม วงศ์ประดิษฐ์, อิศรชัย บุรณะอรุณ และกิตติคุณ จันทรย์แย้ม, 2566: 61-63) เป็นภาพการแต่งงาน

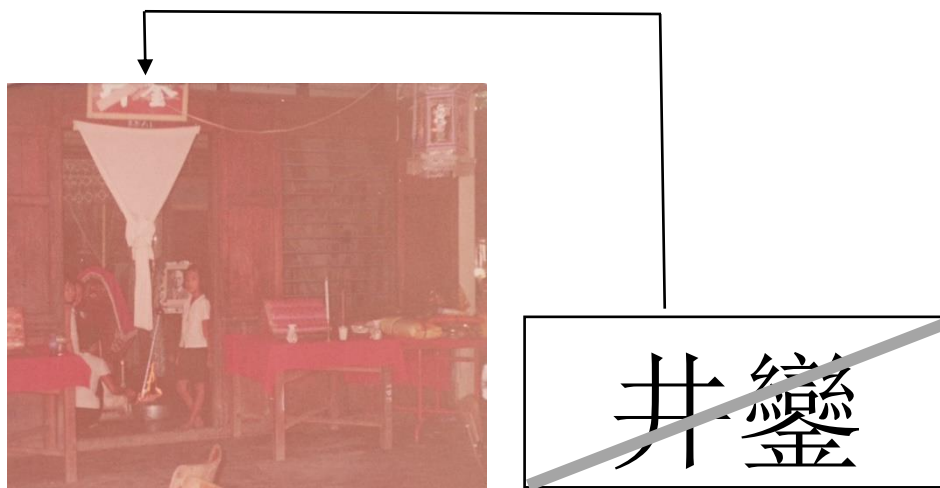
ของ Chung Guat Hooi ชาวจีนเปอรานากัน โดยมีป้ายถึงเฮ้า 榮陽 (สิงหยัง) แขนวนเหนือประตูบ้านและสองข้างประตูโคม โดยอนุมานได้ว่าระบุอักษร 鄭府 (เจิ้งฝู่) หมายถึง สกุลเจ้ง จากข้อมูลข้างต้นพบว่า การแขวนโคมเตงเฮ้าในงานมงคลหรือ อวมงคลเป็นความนิยมของชาวจีนและชาวจีนโพ้นทะเลในบางพื้นที่ แต่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตชาวจีนโพ้นทะเลที่มาตั้งถิ่นฐานนั้นใช้คำเรียก “เต่งไห้” โดยจำเพาะถึงป้ายที่มีวัสดุเป็นกระดาซ ไม้ ผ้า กระจัก หินและมีวิวัฒนาการเป็นพลาสติกในปัจจุบันใช้แขวนหรือติดเหนือกรอบประตูอาคารหรือที่อยู่อาศัยของชาวจีนโพ้นทะเลที่สืบทอดชุดความเชื่อมาจากแผ่นดินจีน ตรงกับคำในภาษาจีนกลางคือ 堂號 (ถั่งเฮ้า) การแขวน “ถั่งเฮ้า” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้ว่า “เรา” สืบเชื้อสายมาจาก สกุลแซ่ใด ขณะเดียวกันในสายสกุลแซ่เดียวกันก็มีการใช้ถั่งเฮ้าที่หลากหลายต่างกัน การใช้ถั่งเฮ้าที่ต่างกันนั้นมีธรรมเนียม และรูปแบบการใช้ที่เป็นระบบ ซึ่งในแวดวงวิชาการจีนมีการศึกษาถั่งเฮ้าอย่างเป็นระบบโดยถือว่าถั่งเฮ้าเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของวัฒนธรรมสกุลแซ่ของจีน นักวิชาการชาวจีน Wang Quangen 王泉根 (1993) ให้นิยามถั่งเฮ้าไว้สองลักษณะคือ 1) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่ ที่ตั้ง ถิ่นฐานของตระกูล และ 2) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงความเป็นมาของตระกูล ทั้งนี้กล่าวรวมถึง วัฒนธรรมคุณธรรมจรรยา ความรุ่งเรืองและการเปลี่ยนผ่านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตระกูล ซึ่งจากพื้นฐานการแบ่งประเภทของ ถั่งเฮ้าดังกล่าว Li Qiao 李喬 (2010) ได้เสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับนิยามของถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงความเป็นมาของตระกูล โดยแบ่ง ประเภทเป็น 1) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงความกตัญญู 2) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงคุณธรรมหรือคุณงามความดี 3) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงสัจจะ 4) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงคำกล่าวสอนใจของบรรพบุรุษ และ 5) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงจิตวิญญาณทางการศึกษา จากการจัดประเภทถั่งเฮ้า ข้างต้น Qiong Yan 瓊煙 (2012) ได้จัดประเภทเพิ่มเติมให้มีความละเอียดจำเพาะเจาะลึกมากยิ่งขึ้นประกอบด้วย 1) ถั่งเฮ้า ที่บ่งชี้ถึงความกตัญญู 2) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงคุณธรรมหรือคุณงามความดี 3) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงคำกล่าวสอนใจของบรรพบุรุษ 4) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงจิตวิญญาณทางการศึกษา 5) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงผลงานประพันธ์ของบรรพบุรุษ 6) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงเรื่องเล่า และนิทาน และ 7) ถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงเรื่องราวของตระกูล ซึ่งจะเห็นได้ว่านักวิชาการจีนทั้ง 3 ท่านให้ความสำคัญกับการจัด ประเภทของถั่งเฮ้าที่บ่งชี้ถึงความกตัญญู คุณงามความดีและการศึกษา ซึ่งหนึ่งในปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อความสำคัญดังกล่าวคือลัทธิขงจื๊อที่เน้นคำสอนเรื่องความกตัญญู การสร้างคุณงามความดีและการศึกษาเพื่อความสมานฉันท์ของสังคมโดย เริ่มจากระดับครอบครัวแล้วขยายตัวสู่ระดับที่สูงขึ้น Wang Quangen 王泉根 (1993) ยังได้ให้ข้อสังเกตถึงความสัมพันธ์ ระหว่างถั่งเฮ้ากับสกุลแซ่ว่าเป็นเครื่องบ่งชี้ความกตัญญูต่อที่มาของตระกูลทั้งเชิงพื้นที่และความเป็นมาของบรรพบุรุษในสาย ตระกูลนั้น ๆ โดยจะพบการดำรงอยู่ของถั่งเฮ้าในเอกสารหรือสถานที่สำคัญของตระกูล เช่น บัญชีสาแหรกประจำตระกูล บัญชีการตั้งชื่อและรุ่นประจำตระกูล กฎระเบียบประจำตระกูล ศาลเจ้าประจำตระกูล กลอนคู่ในพื้นที่ของอาคารที่อยู่อาศัย หรือศาลประจำตระกูล ป้ายหน้าหลุมศพ เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาเอกสารข้อมูลเชิงสถาปัตยกรรมของบ้านพักอาศัยของชาว จีนโพ้นทะเลในมะละกา พบถั่งเฮ้าที่แขวนอยู่เหนือภาพถ่ายของบรรพชนสกุล 曾 (เจิง) ในห้องป้ายบรรพชน ระบุอักษรจีน 追遠 (จฺยหย่วน) มาจากสำนวน 慎終追遠 (เซินจ้งจฺยหย่วน) หมายถึง การเตรียมพิธีศพของบิดามารดาอย่างเหมาะสมและ รำลึกถึงบรรพบุรุษที่จากไป อีกนัยหนึ่งหมายถึงการแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้ล่วงลับ (Zeng Meiqing 曾美清 & Li Runtian 李潤添, 2019: 32-35) นอกจากนี้ ยังพบว่า ถั่งเฮ้าดังกล่าวยังมีความสัมพันธ์กับอีกหลายสกุลแซ่ที่มีการใช้ 追遠 (จฺยหย่วน) เช่นกัน เช่น สกุลหลิน สกุลหวง เป็นต้น โดยในการใช้ถั่งเฮ้าอักษรเดียวกันในหลายสกุลแซ่ Wang Quangen 王泉根 (1993) ให้ความเห็นว่า เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้อีกทั้งยังเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในประเทศจีน โดยการกำหนดถั่งเฮ้าอาจไม่เป็นไปตาม ธรรมเนียมนิยมทั่วไป แต่ละสกุลแซ่สามารถกำหนดถั่งเฮ้าของสกุลแซ่ของตนเองได้โดยขึ้นอยู่กับการจัดการภายในตระกูลของ ตนเอง กล่าวโดยสรุปได้ว่า 燈號 (เต็งเฮ้า) คือโคมไฟที่มีการเขียนตัวอักษรจีนสกุลแซ่กำกับเป็นเครื่องบ่งชี้ตระกูลเหมือนกับ 堂號 (ถั่งเฮ้า) ที่มีลักษณะเป็นป้ายตามวัสดุต่าง ๆ ใช้แขวนหรือติดเหนือกรอบประตูหรืออาคารที่พักอาศัย ศาลบรรพชน หรือแม้กระทั่งสลักลงบนแผ่นป้ายหินบนหลุมศพในสุสาน โดยความนิยมการแขวน “เต็งเฮ้า” ที่มีลักษณะเป็นโคมไฟเป็น

ความนิยมในบางพื้นที่เช่น เกาะปิ้ง มะละกา เป็นต้น แต่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตนิยมแขวน 堂號 (ถั่งเฮ้า) ซึ่งมีลักษณะเป็นป้ายตามวัดต่าง ๆ

เครื่องบ่งชี้ความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลที่สะท้อนผ่านถั่งเฮ้าในเชิงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสู่สถาปัตยกรรมคฤหาสน์และพัฒนาสู่สถาปัตยกรรมบ้านร้านค้าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรมแบบอาณานิคม ชิโนโปรตุกีส ชิโนยูโรเปียน สถาปัตยกรรมสรรค์ผสมนิยม เป็นต้น พบในลักษณะภาพถ่ายที่แสดงถึงวิวัฒนาการของอาคารลักษณะต่าง ๆ ในเมืองจอร์จทาวน์ เกาะปิ้ง: จากเมืองท่าประวัติศาสตร์สู่เมืองมรดกโลก โดยมีการให้ข้อมูลเส้นทางการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการของบ้านร้านค้าในช่วงยุคสมัยต่าง ๆ (เกรียงไกร เกิดศิริ, ปัทม วงศ์ประดิษฐ์, อิศรชัย บุรณะอรจรณ์ และกิตติคุณ จันทรแย้ม, 2566: 218-219) จากการกำหนดกรอบเวลาดังกล่าวทำให้ทราบได้โดยสังเขปว่า สถาปัตยกรรมบ้านร้านค้ารูปแบบพื้นถิ่นปิ่นังระยะต้น ค.ศ. 1790-1850 รูปแบบสรรค์ผสมนิยมจีนตอนใต้ ค.ศ. 1840-1910 รูปแบบสรรค์ผสมนิยมนิคมช่องแคบระยะต้น ค.ศ. 1890-1920 และรูปแบบสรรค์ผสมนิยมนิคมช่องแคบระยะปลาย ค.ศ. 1910-1930 มีช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกันกล่าวถึงวิวัฒนาการของวัสดุในการก่อสร้าง การใช้หลังคากระเบื้องดินเผา การนำเข้าซีเมนต์ การก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก การนำเข้าเครื่องพิมพ์ลายกระเบื้องซีเมนต์ และรูปแบบการทำผนังกวาดล้าง-หินล้างจากมณฑลฝูเจี้ยน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของสถาปัตยกรรมบ้านร้านค้าไม่เพียงสร้างความทันสมัยและความมั่นคงของที่อยู่อาศัยหรือห้างร้านในเกาะปิ้ง แต่ ความเจริญและความทันสมัยนี้ยังส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเมืองภูเก็ตในขณะนั้น เมืองภูเก็ตบริเวณถนนกลาง ถนนตีบุก ถนนยาวราช ถนนกระบี่ ถนนสตูล เป็นต้น เป็นที่ตั้งของสถาปัตยกรรมบ้านร้านค้ารูปแบบต่าง ๆ อย่างหนาแน่นและหลากหลายในเชิงรูปแบบ กรมศิลปากร (2558) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส จากคาบสมุทรมาเลย์สู่ภาคใต้ของประเทศไทย โดยกล่าวถึงลักษณะเด่นของอาคารสถาปัตยกรรมบ้านร้านค้าที่ต้องมีทางเดินทะลุกันบริเวณส่วนหน้าบ้านร้านค้าใช้เป็นที่หลบแดดหลบฝนเรียกว่า “อาเขต” และสถาปัตยกรรมดังกล่าวยังประดับตกแต่งหน้าอาคารด้วยลวดลายปูนปั้น หรือลายไม้ฉลุในศิลปะแบบจีนและศิลปะแบบยุโรปโดยไม่ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของถั่งเฮ้าที่แขวนอยู่เหนือประตูบ้าน แต่ข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นตัวยืนยันถึงการดำรงอยู่ของถั่งเฮ้าในสังคมชาวจีนโพ้นทะเลภูเก็ตคือภาพของอาคารสถาปัตยกรรมบ้านร้านค้าที่มีป้ายถั่งเฮ้า 官山 (กวนซาน) (กรมศิลปากร, 2558: 260-262) ปรากฏเด่นชัดในหนังสือเรื่องจากนานาอารยรัฐสู่มาเลเซียและสิงคโปร์ในปัจจุบัน

เมื่อกล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับลวดลายและสัญลักษณ์ในสถาปัตยกรรมบ้านร้านค้าของจังหวัดภูเก็ตแล้ว งานการศึกษาเจาะลึกถึงสถาปัตยกรรมและลวดลายมงคลที่จัดทำโดยมูลนิธิเมืองเก่าภูเก็ตและสมาคมเพชรานากันถือเป็นข้อมูลอ้างอิงสำคัญหนึ่งที่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับถั่งเฮ้าในฐานะเครื่องไม้ฉลุแบบจีนในงานการศึกษาของโกศล แดงอุทัย (2563) ที่นำเสนอเรื่องราวบ้านแบบตะวันตก “อังกะมอเหลา” บ้านเก่าของเจ้าแก้วเกิด โดยอธิบายถึงที่มาของอังกะมอเหลา บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ (ตันยักกวด) นามสกุลพระราชทานตันยักเวส ที่เป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมยุโรปกับจีนในการนำซุ้มโค้งบ้าน (Three centered arch) เสาคอมโพสิท (Composit) ซุ้มหน้าต่างแบบโค้ง (Segmental arch) มาใช้เป็นโครงสร้างหลักพร้อมประดับตกแต่งด้วยลายปูนปั้นและเครื่องฉลุไม้แบบจีน เช่น ลายกิเลน ลายเมฆ ลายนก ลายพระอาทิตย์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายมงคลต่าง ๆ (โกศล แดงอุทัย, 2563: 57-60) ในขณะที่ยุทธการ จันทรกรานต์ (2565) ได้ศึกษาต่อยอดลวดลายมงคลและสัญลักษณ์พร้อมให้ข้อมูลสนับสนุนความหมายมงคลของสิ่งโตที่หมายถึงการปกป้องคุ้มครองคนในบ้านและปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย อีกทั้งยังเป็นเครื่องหมายบอกอำนาจอารักศักดิ์ของเจ้าของบ้านในทางหนึ่งด้วย เหตุที่กล่าวถึงสิ่งโตเครื่องไม้ฉลุแบบจีนที่ประดับอยู่เหนือประตูหลักหน้าบ้านนี้เนื่องจากในภาพพบว่า สิ่งโตไม้คู่นี้เป็นฐานรองป้ายถั่งเฮ้าที่มีความงดงามในลายปูนปั้นจีน 鑾井 (หลวนจิง) ซึ่งหาชมได้ยากในปัจจุบัน ขณะเดียวกันการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและลวดลายมงคลของโกศล แดงอุทัย (2563) และยุทธการ จันทรกรานต์ (2565)

ยังพบภาพถ่ายอื่น ๆ เป็นส่วนประกอบ เช่น บ้านชินประชา ป้าย 浩氣 (เฮ่าชี) และ ป้าย 蓮美 (เหลียนเหมย์) บ้านทองตัน ป้าย 颯川 (อิงชวน) เป็นต้น อย่างไรก็ตามการศึกษาข้างต้นยังไม่ได้กล่าวถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของถ้ำเฮ่ากับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตแต่อย่างใด ต่อมาในปี พ.ศ. 2566 สมาคมเพอรานากัน โดยโกศล แดงอุทัย (2566) ได้จัดทำหนังสือเรื่องชาวนาบาเพอรานากันภูเก็ต โดยเป็นการรวบรวมเรื่องราวและบทความต่าง ๆ ของชาติพันธุ์ชาวนาบาเพอรานากันภูเก็ต เช่น เรื่องราวของชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวจีนกวางตุ้งต้นสายตระกูลของชาวจีนภูเก็ต ความเชื่อและความศรัทธาเรื่องจ้าวคำ (เทพเจ้าเตา) การทำเหมืองแร่ดีบุกในอดีต การแต่งกาย พิธีมงคลสมรส และเรื่องพิธีศพจีนภูเก็ตที่มีเอกลักษณ์และรายละเอียดเฉพาะ ซึ่งบทความเกี่ยวกับพิธีศพในหนังสือเรื่องชาวนาบาเพอรานากันภูเก็ตของโกศล แดงอุทัย (2566) เขียนโดยฐิติกร สุจิรชนานนท์ กล่าวถึงหลังจากที่มีการบรรจุศพผู้วายชนม์แล้วจะมีการตกแต่งบริเวณบ้านงาน (พิธีศพภูเก็ตดั้งเดิมมีความนิยมจัดงานบำเพ็ญกุศลศพที่บ้าน) เป็นการให้เกียรติและให้สมฐานะของผู้วายชนม์ เช่น บริเวณประตูบ้านชาวจีนภูเก็ตในอดีตจะมีการแขวน “เต่งโห้” เพื่อบอกสกุลแซ่ จะต้องนำกระดาชขาวหรือผ้าเทปสีขาว (กระดาชขาวที่มีลักษณะเป็นริ้วยาว) มาคาดไว้บนป้ายเต่งโห้ ในกรณีที่ผู้วายชนม์เป็นผู้ชายจะคาดในลักษณะทแยงจากมุมขวาบนลงมุมซ้ายล่าง กรณีเป็นผู้หญิงจะคาดในลักษณะทแยงจากมุมซ้ายบนลงมุมขวาล่าง หากคาดเป็นกากบาทหมายถึงเจ้าของบ้านได้เสียชีวิตแล้วทั้งคู่ (ฐิติกร สุจิรชนานนท์, 2566: 87) โดยหลักฐานภาพถ่ายสำคัญคือภาพประกอบงานศพของนายฮ่องเหล็ง แซ่ตัน เมื่อปี พ.ศ. 2521 ที่เหนือประตูบ้านบนป้ายเต่งโห้มีการคาดในลักษณะทแยงจากมุมขวาบนลงมุมซ้ายล่างหมายถึงเจ้าของบ้านฝ่ายชายเสียชีวิตลงแล้วแต่ฝ่ายหญิงยังมีชีวิตอยู่ จากข้อมูลด้านสถาปัตยกรรมตั้งข้อสังเกตได้ว่า เต่งโห้หรือถ้ำเฮ่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของอาคารและสถาปัตยกรรมในยุคต่าง ๆ ที่มีวิวัฒนาการและส่งต่อความเจริญมั่นคงจากเกาะปีนังมายังเกาะภูเก็ต และในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตมีการแขวนถ้ำเฮ่าอย่างแพร่หลาย ซึ่งในประเด็นการบ่งชี้ถึงตัวตนและความสัมพันธ์กับสกุลแซ่นั้นยังไม่ปรากฏงานวิจัยทางด้านนี้จำเพาะเจาะลึก อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2566 ผลงานเขียนเรื่องพิธีศพจีนภูเก็ตของฐิติกร สุจิรชนานนท์ พบการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำเฮ่ากับสกุลแซ่ของชาวจีนภูเก็ตที่นิยมติดไว้เหนือประตูบ้านเพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสกุลแซ่และได้ให้ข้อมูลถึงขนบธรรมเนียมการคาดกระดาชขาวบนป้ายถ้ำเฮ่าเมื่อมีผู้เสียชีวิต

ภาพที่ 3 ป้ายถ้ำเฮ่า “หลวนจิง” ที่ถูกคาดทับด้วยกระดาชขาวในงานศพของนายฮ่องเหล็ง แซ่ตัน เมื่อปี พ.ศ. 2521

ภาพถ่าย: อนุเคราะห์โดยคุณฐิติกร สุจิรชนานนท์

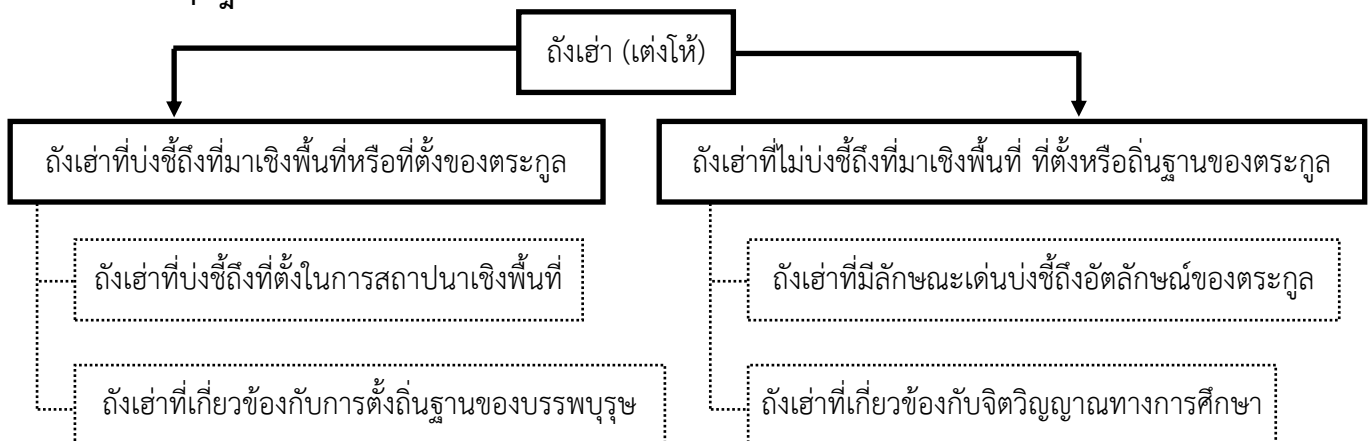
อนุเคราะห์ภาพ: 20 พฤษภาคม 2567

จากข้อมูลที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ถังเฮ่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ของสกุลแซ่ต่าง ๆ ของชาวจีนและชาวจีนโพ้นทะเลในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นสิ่งบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติในสายสกุลแซ่เดียวกัน และยังแสดงถิ่นฐานที่ตั้ง เรื่องราว คติสอนใจของสกุลแซ่นั้น ๆ ในมิติการศึกษาเกี่ยวกับถังเฮ่านั้นพบว่า การศึกษาถังเฮ่าในประเทศจีนมีการศึกษาที่เป็นระบบและมีการศึกษาอย่างแพร่หลาย มีการจัดประเภทของถังเฮ่าไว้ชัดเจนซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถังเฮ่าในมณฑลฮกเกี้ยนของประเทศจีน เนื่องจากชาวจีนในมณฑลฮกเกี้ยนยังคงรักษารธรรมเนียมการแขวนถังเฮ่าไว้อย่างมั่นคง แต่สำหรับการศึกษาถังเฮ่าในโพ้นทะเลนั้นจากการสืบค้นข้อมูลพบว่า มีการกล่าวถึงในลักษณะของโครงสร้างประกอบของอาคารหรือเป็นส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรม ในมิติของวัฒนธรรมนั้นเป็นการกล่าวประกอบรวมกับสิ่งอื่น เช่น พิธีแต่งงาน พิธีศพ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาถังเฮ่าของจังหวัดภูเก็ตนั้นพบว่า ไม่มีรายละเอียดของถังเฮ่าในมิติของบทบาทและความสำคัญรวมถึงความสัมพันธ์กับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องราวของถังเฮ่าหรือเต่งโให้มีความละเอียดรอบด้านต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรม การศึกษางานวิจัย หนังสือ ภาพเก่า เอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างป้าย “ถังเฮ่า” กับสกุลแซ่ของชาวจีนและชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ต ข้อมูลการอพยพและวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชาติพันธุ์และชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย เป็นต้น
2. เก็บข้อมูลจากป้ายถังเฮ่าที่ปรากฏเป็นสาธารณะบนอาคารหรือที่พักอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต รวม 3 อำเภอ ประกอบด้วยชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง
3. ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน-กรกฎาคม 2567 ในพื้นที่ชุมชนจีนเขตอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้และอำเภอถลาง โดยการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง และการบันทึกภาพป้ายถังเฮ่า
4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ภาพป้ายถังเฮ่าตามความสัมพันธ์ของสกุลแซ่ต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดของ Qiao Zhixia 喬志霞 (2015) และเทียบเคียงรูปแบบถังเฮ่ากับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตโดยอ้างอิงจากข้อมูลของ Qing Tian 晴天 (2015) Hong Yan 鴻雁 (2015) และ Niu Jingxuan 牛晶軒 (2016)
5. จัดทำสถิติความหนาแน่นระหว่างถังเฮ่ากับสกุลแซ่ที่ปรากฏและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา

กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎีของ Qiao Zhixia 喬志霞 (2015)

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีของ Qiao Zhixia 喬志霞 (2015) โดยแบ่งถึงห้าเป็นสองลักษณะใหญ่ ดังนี้

1. ถึงห้าที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่หรือที่ตั้งของตระกูล ประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่

1.1 ถึงห้าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูล อาจเป็นการได้รับพระราชทานจากชนชั้นนำในอดีต การเป็นชนชั้นนำในการปกครองพื้นที่นั้น ๆ เป็นต้น

1.2 ถึงห้าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษโดยการนำชื่อของพื้นที่นั้น ๆ มาตั้งเป็นถึงห้าของตระกูล

2. ถึงห้าที่ไม่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่ ที่ตั้งหรือถิ่นฐานของตระกูล ซึ่งสามารถแบ่งประเภทย่อยได้อีกสองประเภทคือ

2.1 ถึงห้าที่มีลักษณะเด่นบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของตระกูล กล่าวรวมถึงวัฒนธรรม คุณธรรมจรรยา ความรุ่งเรืองและการเปลี่ยนผ่านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตระกูลนั้น ๆ

2.2 ถึงห้าที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษา เพื่อใช้เตือนสติหรือดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตระกูล

ข้อตกลงเบื้องต้น

ถึงห้า หรือ เต่งไห่ หมายถึง ป้ายแขวนบริเวณเหนือกรอบประตูบ้าน อาคารหรือที่พักอาศัยที่มีความสัมพันธ์กับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเล โดยส่วนใหญ่ประกอบด้วยตัวอักษรจีนสองตัวอักษร ในบางความนิยมประกอบด้วยอักษรจีนสองตัวอักษรและมีตัวอักษร 堂 (ถึง) เสริมท้ายรวมเป็นอักษรจีนสามตัวอักษรในป้ายเดียวกัน สื่อความหมายถึงที่มาเชิงพื้นที่ในประเทศจีน การยกย่องสรรเสริญ เรื่องเล่าหรือตำนานเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในสกุลแซ่นั้น ๆ คุณธรรมจรรยา เป็นต้น ซึ่งป้ายถึงห้าในขอบเขตการวิจัยประกอบด้วยวัสดุต่าง ๆ อาจเป็นป้ายไม้ ป้ายพลาสติก ป้ายกระดาษ ป้ายกระจก ป้ายผ้า เป็นต้น

ภาษาจีนถิ่นแยกตามกลุ่มภาษาพูด คือ ภาษาจีนแต้จิ๋ว ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาจีนไหหลำ ภาษาจีนฮกเกี้ยน และภาษาจีนแคะ (ภาษาจีนฮากกา) (สกินเนอร์, จี. วิลเลียม., 2564: 67)

การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนกลางอ้างอิงตามตามเกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย โดยสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2540 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543)

อักษรจีนในป้ายถึงห้าที่ปรากฏในงานวิจัยนี้มีการปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับหลักการอ่านในภาษาจีนปัจจุบัน กล่าวคือ หลักการอ่านแบบปัจจุบันอ่านจากซ้ายมาขวา (จากหน้าไปหลัง) ข้อมูลภาษาจีนในการศึกษาวิจัยอ้างอิงตามแบบอักษรจีนตัวเต็ม

ผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน-กรกฎาคม พ.ศ. 2567 ในพื้นที่ชุมชนจีนเขตอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้และอำเภอลา้งด้วยวิธีการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้งและการบันทึกภาพป้ายถึงห้า จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ภาพป้ายถึงห้าตามความสัมพันธ์ของสกุลแซ่ต่าง ๆ และวิเคราะห์ข้อมูลป้ายถึงห้ากับความสัมพันธ์ของสกุลแซ่ต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของการศึกษาวิจัย และจัดทำสถิติความหนาแน่นระหว่างสกุลแซ่กับป้ายถึงห้าที่ปรากฏในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบป้ายถึงห้าจำนวนมากถึง 111 ป้าย ที่มีการแขวนไว้บริเวณหน้าอาคารหรือที่พักอาศัย ซึ่งในบางกรณี เช่น พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ตตัวอย่างที่ 8 ป้ายถึงห้า 四知堂 (ชื่อจื่อถิง) “สี่รู้” เมื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่าอาคารหรือที่พักอาศัยเดิมมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจึงได้ขอความอนุเคราะห์ภาพจากคนในชุมชนที่มีการบันทึกภาพอาคารไว้ก่อนการปรับปรุงเพื่อประกอบการศึกษา

ป้ายถึงเฮ้ามีการใช้วัสดุที่มีความหลากหลายจำพวก ป้ายไม้ ป้ายพลาสติก ป้ายกระดาษ ป้ายกระจก ป้ายผ้า และ ป้ายหิน ป้ายถึงเฮ้ามีความหลากหลายจำนวนมากถึง 41 รูปแบบ เชื่อมโยงกับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 28 สกุลแซ่ และพบป้ายถึงเฮ้านอกรูปแบบจำนวน 1 รูปแบบ ดังตารางที่ 1 ตารางสรุปความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ ถึงเฮ้ากับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตและสถิติค่าความถี่ที่ปรากฏ

ตารางที่ 1 ตารางสรุปความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบถึงเฮ้ากับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตและสถิติค่าความถี่ที่ปรากฏ

ที่	รูปแบบถึงเฮ้า	สกุลแซ่	สถิติ	ที่	รูปแบบถึงเฮ้า	สกุลแซ่	สถิติ	ที่	รูปแบบถึงเฮ้า	สกุลแซ่	สถิติ
1	颍川	陳	21	16	清河	張	1	31	滎陽	鄭	1
2	鑾井	陳	6	17	林世	*	2	32	雁門	文	1
3	官山	陳	3	18	汾陽	郭	2	33	隴西	李	1
4	河南	陳	2	19	彭城	劉	2	34	廬山	蘇	2
5	定光堂	陳	1	20	弘農	楊	2	35	濟陽	蔡	1
6	西河	林	12	21	四知堂	楊	1	36	吳興	沈	1
7	南安	林	1	22	河東	呂	2	37	昌隆	戴	1
8	九龍堂	林	1	23	渭水	呂	1	38	沛國	朱	1
9	太原	王	11	24	寶樹堂	謝	1	39	下邳	余	1
10	開閩	王	1	25	陈留	謝	1	40	琅琊	符	1
11	江夏	黃	7	26	桃源	顏	1	41	江陵	周	1
12	延陵	吳	6	27	魯國	顏	1	จำนวนป้ายถึงเฮ้า 111 ป้าย อักษรจีนในป้ายถึงเฮ้าทั้งหมด 41 รูปแบบ เชื่อมโยงกับสกุลแซ่รวม 28 สกุลแซ่ สกุลแซ่ที่พบมากที่สุดตามลำดับ 陳、林、王、黃、吳			
13	南陽	葉	2	28	京兆	史	1				
14	天水	趙	3	29	清鑾	杜	1				
15	安定	張	2	30	賢貽堂	柯	1				

ผลการวิเคราะห์ป้ายถึงเฮ้าตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของ Qiao Zhixia 喬志霞 (2015) ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตพบ ถึงเฮ้าทั้ง 4 รูปแบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของชาวจีนโพ้นทะเลที่มีการรวมตัวเข้ามาอาศัยและทำกิจการ ธุรกิจการค้าต่าง ๆ อีกทั้งเป็นศูนย์รวมของความเป็นชุมชนเมืองนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงพบป้ายถึงเฮ้าหนาแน่นที่สุด นอกจากนี้ ในพื้นที่อำเภอกะทู้และอำเภอลางจังหวัดภูเก็ต พบถึงเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่มา

เชิงพื้นที่หรือที่ตั้งของตระกูล โดยพบ 2 ลักษณะคือ 1) ถังเฮ่าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ และ 2) ถังเฮ่าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างถังเฮ่ากับความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนโดยอ้างอิงข้อมูลจาก Qing Tian 晴天 (2015) Hong Yan 鴻雁 (2015) และ Niu Jingxuan 牛晶軒 (2016) สามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังตารางที่ 2 และในการศึกษาเชิงพื้นที่โดยการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลถังเฮ่าสามารถแสดงสถิติความหนาแน่นระหว่างสกุลแซ่กับถังเฮ่าที่ปรากฏในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตได้

ตารางที่ 2 การจัดประเภทถังเฮ่าตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของ Qiao Zhixia 喬志霞 (2015) และรูปแบบถังเฮ่ากับความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเล จังหวัดภูเก็ต อ้างอิงจากข้อมูลของ Qing Tian 晴天 (2015) Hong Yan 鴻雁 (2015) และ Niu Jingxuan 牛晶軒 (2016)

รูปแบบถังเฮ่าที่ปรากฏในพื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต			
1. ถังเฮ่าที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่หรือที่ตั้งของตระกูล		2. ถังเฮ่าที่ไม่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่ ที่ตั้งหรือถิ่นฐานของตระกูล	
1.1 ถังเฮ่าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่	1.2 ถังเฮ่าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ	2.1 ถังเฮ่าที่มีลักษณะเด่นบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของตระกูล	2.2 ถังเฮ่าที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษา
潁川 (陳)、陳留 (謝)、京兆 (史)、南陽 (葉)、太原 (王)、江夏 (黃)、延陵 (吳)、弘農 (楊)、天水 (趙)、魯國 (顏)、西隴 (李)、西河 (林)、沛國 (朱)、汾陽 (郭)、河東 (呂)、滎陽 (鄭)、彭城 (劉)、安定 (張)、雁門 (文)、吳興 (沈)	鑾井 (陳)、官山 (陳)、定光堂 (陳)、蘆山 (蘇)、渭水 (呂)、南安 (林)、昌隆 (戴)、開閩 (王)、桃源 (顏)、九龍堂 (林)	四知堂 (楊)、寶樹堂 (謝)	清鑾 (杜)、賢貽堂 (柯)
รูปแบบถังเฮ่าที่ปรากฏในพื้นที่อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต			
1. ถังเฮ่าที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่หรือที่ตั้งของตระกูล		2. ถังเฮ่าที่ไม่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่ ที่ตั้งหรือถิ่นฐานของตระกูล	
1.1 ถังเฮ่าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่	1.2 ถังเฮ่าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ	2.1 ถังเฮ่าที่มีลักษณะเด่นบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของตระกูล	2.2 ถังเฮ่าที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษา
延陵 (吳)、下邳 (余)、潁川 (陳)、太原 (王)、西河 (林)、南陽 (葉)、濟陽 (蔡)、江夏 (黃)、清河 (張)、瑯琊 (符)	鑾井 (陳)	-	-
林世 ป้ายถังเฮ่านอกรูปแบบ			

รูปแบบถ้ำที่ปรากฏในพื้นที่อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต			
1. ถ้ำที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่หรือที่ตั้งของตระกูล		2. ถ้ำที่ไม่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่ ที่ตั้งหรือถิ่นฐานของตระกูล	
1.1 ถ้ำที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่	1.2 ถ้ำที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ	2.1 ถ้ำที่มีลักษณะเด่นบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของตระกูล	2.2 ถ้ำที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษา
西河 (林)、河東 (呂)、延陵 (吳)、潁川 (陳)、河南 (陳)、江陵 (周)	官山 (陳)	-	-

เมื่อวิเคราะห์ในเชิงพื้นที่ 3 อำเภอพบข้อมูลการปรากฏของถ้ำกับความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ต ซึ่งในบางพื้นที่ปรากฏซ้ำกัน มีรายละเอียด ดังนี้

1) พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ตปรากฏป้ายถ้ำจำนวน 34 รูปแบบ มีความหนาแน่นของป้าย 75 ป้าย เมื่อจัดลำดับป้ายถ้ำที่ปรากฏมากที่สุด 3 ลำดับแรกเรียงจากมากไปน้อยมีป้ายถ้ำ ดังนี้ 潁川 (อิงชวน) ของตระกูล 陳 (เฉิน) จำนวน 11 ป้าย 太原 (ไท่หยวน) ของตระกูล 王 (หวัง) จำนวน 8 ป้าย และ 江夏 (เจียงซย่า) ของตระกูล 黃 (หวง) จำนวน 5 ป้าย

2) พื้นที่อำเภอกะทู้ปรากฏป้ายถ้ำจำนวน 12 รูปแบบ มีความหนาแน่นของป้าย 23 ป้าย เมื่อจัดลำดับป้ายถ้ำที่ปรากฏมากที่สุด 3 ลำดับแรกเรียงจากมากไปน้อยมีป้ายถ้ำ ดังนี้ 西河 (ซีเหอ) ของตระกูล 林 (หลิน) จำนวน 4 ป้าย 潁川 (อิงชวน) ของตระกูล 陳 (เฉิน) จำนวน 3 ป้าย และ 鑾井 (หลวนจิง) ของตระกูล 陳 (เฉิน) จำนวน 3 ป้าย

3) พื้นที่อำเภอถลางปรากฏป้ายถ้ำจำนวน 7 รูปแบบ มีความหนาแน่นของป้าย 13 ป้าย เมื่อจัดลำดับป้ายถ้ำที่ปรากฏมากที่สุด 3 ลำดับแรกเรียงจากมากไปน้อยมีป้ายถ้ำ ดังนี้ 西河 (ซีเหอ) ของตระกูล 林 (หลิน) จำนวน 4 ป้าย 潁川 (อิงชวน) ของตระกูล 陳 (เฉิน) จำนวน 3 ป้าย และ 延陵 (เหยียนหลิง) ของตระกูล 吳 (อู๋) จำนวน 2 ป้าย

เมื่อศึกษาถ้ำในพื้นที่ยังอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ตตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของ Qiao Zhixia 喬志霞 (2015) สามารถนำเสนอผลการศึกษาตามประเภทของถ้ำได้ ดังนี้

1. ถ้ำที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่หรือที่ตั้งของตระกูล

1.1 ถ้ำที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูล อาจเป็นการได้รับพระราชทานจากชนชั้นนำในอดีตหรือการเป็นชนชั้นนำในการปกครองพื้นที่นั้น ๆ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 1 พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต

西漢時期置魯國，魏晉時改爲魯郡，治所在魯縣（今山東曲阜）。顏氏以“魯國”爲堂號。

(Niu Jingxuan 牛晶軒, 2016: 273)

แคว้นหลู่เป็นเขตสถาปนาที่ตั้งขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก ต่อมาในสมัยราชวงศ์เว่ยและจิ้นได้เปลี่ยนชื่อเป็นหลู่จวิน (เขตสถาปนาแห่งแคว้นหลู่) ปกครองพื้นที่เขตอำเภอหลู่ (ปัจจุบันคือเมืองซีวู่ฟู่ในมณฑลซานตง) สกุลเหยียนจึงใช้ “หลู่กั๋ว” (แคว้นหลู่หรือรัฐหลู่) เป็นถ้ำ (ผู้วิจัยแปล)

ถ้ำ “หลู่กั๋ว” ของสกุลเหยียนพบบริเวณถนนพังงา อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต จัดเป็นถ้ำรูปแบบที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่หรือที่ตั้งของตระกูลดังหลักฐานอ้างอิงการสถาปนาแคว้นหลู่ที่กล่าวข้างต้น ข้อมูลที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ

ป้ายถึงเฮ้าของสกุลเหยียนถูกแขวนอยู่บริเวณประตูหลังบ้านซึ่งต่างกับลักษณะการแขวนถึงเฮ้าทั่วไปที่นิยมแขวนไว้เหนือประตูหน้าบ้าน โดยประตูหน้าบ้านมีการแขวนป้ายยี่ห้อ 字號 (จื่อเฮ้า) หรือในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตเรียกว่า “ยี่ห้อ” ใช้ชื่อป้ายยี่ห้อคือ 顏萬鈺 (เหยียนวันอู้ว) ซึ่งเป็นชื่อเจ้าของห้างร้านเพื่อใช้ในการประกอบกิจการแทน ลักษณะถึงเฮ้าดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ชาวจีนโพ้นทะเลในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตให้ความสำคัญและแสดงความกตัญญูอย่างมากกับที่มาของตระกูล ถึงแม้ว่าเบื้องหน้าจะเป็นการแขวนป้ายยี่ห้อชื่อห้างร้านแต่เบื้องหลังก็ยังคงระลึกถึงที่มาของตระกูลตนเองและเป็นเครื่องย้ำเตือนถึงต้นทางของบรรพบุรุษอยู่เสมอ ดังภาพที่ 4-5

ภาพที่ 4 ป้าย“ยี่ห้อ” หรือป้ายยี่ห้อ 顏萬鈺 (เหยียนวันอู้ว) เป็นภาพเก่าแสดงถึงพิธีไหว้เทวดาของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ต ช่วงเทศกาลตรุษจีนขึ้นเก้าค่ำเดือนอ้ายตามปฏิทินจีนจันทรคติ เพื่อเฉลิมฉลองวันเทวสมภพของจักรพรรดิหยกบนสวรรค์ (ซำย)

ภาพถ่าย: อนุเคราะห์โดยคุณจิ้นเตียน แซ่หาน

อนุเคราะห์ภาพ: 16 เมษายน 2567

ภาพที่ 5 ป้ายถึงเฮ้า “หลู่กั๋ว” สกุลเหยียนที่แขวนไว้บริเวณหลังบ้าน พบบริเวณถนนพังงา อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต (ขวา)

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 16 เมษายน 2567

ตัวอย่างที่ 2 พื้นที่อำเภอกระทุ้ง

延陵：季割是吳王壽夢的第四子，以賢德著稱，壽夢想讓他繼承位，他堅辭不受，壽夢只好把他封在延陵。他的三個哥哥先後為吳王，臨死時要傳位給他，他仍然不接受。因此他被後人奉為“至德第三人”，故時人稱其為“延陵季子”。

(Niu Jingxuan 牛晶軒, 2016: 79)

เหยียนหลิง: จีจ้าวเป็นบุตรชายคนที่สี่ของเจ้าผู้ครองแคว้นอู๋ผู้มีคุณธรรมสูงส่งนามว่า “โซ่วเมิ่ง” โดยผู้เป็นบิดามีความประสงค์ให้จีจ้าวขึ้นสืบทอดราชบัลลังก์ต่อจากตน แต่จีจ้าวก็ปฏิเสธอย่างเด็ดขาด เจ้าผู้ครองแคว้นอู๋จึงได้สถาปนาจีจ้าวให้ครอง “เหยียนหลิง” ต่อมาพี่ชายของจีจ้าวทั้งสามคนได้ขึ้นครองแคว้นอู๋ตามลำดับ โดยก่อนที่จจะสวรรคตต่างก็ประสงค์ให้จีจ้าวสืบทอดราชบัลลังก์ แต่จีจ้าวก็ยังคงปฏิเสธ อนุชนรุ่นหลังจึงยกย่องเขาว่าเป็น “ผู้มีคุณธรรมสูงสุดลำดับที่สาม” และเป็นที่รู้จักในนาม “จีจ้าวแห่งเหยียนหลิง” (ผู้วิจัยแปล)

ป้ายถึงเฮ้า “เหยียนหลิง” ของสกุลแซ่ฮูเป็นสกุลแซ่ที่พบการปรากฏซ้ำมากเป็นลำดับที่ 5 ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ทั้งหมดจากตัวอย่างในพื้นที่อำเภอกระทุ้ง จังหวัดภูเก็ต คนในสกุลแซ่ฮูใช้ถึงเฮ้า “เหยียนหลิง” ซึ่งเป็นถึงเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งใน

การสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูลกล่าวถึง "จี้จื่อแห่งเหยียนหลิง" ผู้มีคุณธรรมสูงสุดลำดับที่สาม ที่กล่าวด้วยคุณธรรมอันไม่หวังและหลงใหลในอำนาจราชสมบัติ ถึงแม้ว่าตนเองจะมีคุณสมบัติก็ตาม

ภาพที่ 6 ป้ายถึงเฮ้า “เหยียนหลิง” สกุลอู่ พบบริเวณข้างศาลเจ้าต้องหย่องสู อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 21 เมษายน 2567

ตัวอย่างที่ 3 พื้นที่อำเภอดกลาง

ถึงเฮ้า “ซีเหอ” ของสกุลหลินมีสถิติการปรากฏเข้ามาเป็นลำดับที่ 2 ของสกุลแซ่ทั้งหมดที่พบในจังหวัดภูเก็ต และเป็นลำดับที่ 1 ของพื้นที่อำเภอดกลาง พบกระจุกตัวบริเวณตำบลเชิงทะเล จากการศึกษาถึงเฮ้า “ซีเหอ” เป็นถึงเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูล ปัจจุบันคือพื้นที่ในเขตปกครองตนเองมอโกเลียใน (Niu Jingxuan 牛晶軒, 2016: 100) ซึ่งคนในสายสกุลแซ่หลินนิยมใช้ “ซีเหอ” เป็นถึงเฮ้าที่บ่งบอกเชิงพื้นที่ นอกจากนี้ ในสายสกุลแซ่หลินยังพบ 九龍堂 (จิ่วหลงถิง) เป็นถึงเฮ้าอีกด้วย

ภาพที่ 7 ป้ายถึงเฮ้า “ซีเหอ” สกุลหลิน พบบริเวณตำบลเชิงทะเล อำเภอดกลาง จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 23 เมษายน 2567

จากตัวอย่างป้ายถึงเฮ้าในพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอของจังหวัดภูเก็ตตรงตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย อีกทั้งยังแสดงผลอย่างชัดเจนว่า เป็นป้ายถึงเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่หรือที่ตั้งของตระกูลในประเทศจีนและสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของสกุลแซ่ต่าง ๆ ที่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการโยกย้ายถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ต ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ตั้งรกรากในประเทศจีนแล้วแต่ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและที่ตั้งเดิมของสกุลแซ่ยังคงมีบทบาทความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในโพ้นทะเลสืบมา

1.2 ถึงเฮ่าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษโดยการนำชื่อของพื้นที่นั้น ๆ ตั้งเป็นถึงเฮ่าของตระกูล

ตัวอย่างที่ 4 พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต

唐末“閩三王”王潮、王審邦、王審知兄弟率領部衆人閩，攻占泉州、福州。唐封王潮爲福建觀察使成武軍節度使，王潮死後，王審知繼位，建立閩國。泉州是閩國重鎮，由王審知二兄王審邦與侄兒王延彬相繼統治。王姓的“開閩傳芳”由此而來。

(Quanzhou Kaimin sanwang wenwu baohu guanlichu 泉州開閩三王文物保護管理處, 2011: 136-137)

ราชวงศ์ถังตอนปลาย หวังเฉา หวังเลิ่นปิง และหวังเลิ่นจื่อ สามพี่น้องแห่งตระกูลหวัง นำกองทัพอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าสู่มณฑลฝูเจี้ยนหรือ “หมิ่น” ยึดครองเมืองเฉวียนโจวและเมืองฝูโจวสำเร็จ ราชสำนักถังแต่งตั้งหวังเฉาเป็นผู้ตรวจการทางทหารแห่งฝูเจี้ยน หลังจากหวังเฉาเสียชีวิต หวังเลิ่นจื่อสืบทอดตำแหน่งและสถาปนาอาณาจักรหมิ่น โดยมีเมืองเฉวียนโจวเป็นเมืองเอก มีหวังเลิ่นจื่อ หวังเลิ่นปิง และหวังเหยียนบินผู้เป็นหลานร่วมปกครองอาณาจักร ตระกูลหวังในฝูเจี้ยนจึงใช้ “ไคหมิ่น” เป็นถึงเฮ่าสืบมา (ผู้วิจัยแปล)

ถึงเฮ่า “ไคหมิ่น” ที่พบในตำบลวิจิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ตของสกุล 王 (หวัง) วัสดุเป็นกระຈกเขียนอักษรจีนด้วยสีทองซึ่งเลียนแบบมาก จากการถอดแบบตัวอักษรและร่องรอยของลายเส้นพบว่า เป็นถึงเฮ่า 開閩 (ไคหมิ่น) ดังภาพที่ 8 เป็นถึงเฮ่าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษโดยการนำชื่อของพื้นที่นั้น ๆ ตั้งเป็นถึงเฮ่าของตระกูลต่างจากถึงเฮ่าของสกุล 王 (หวัง) โดยส่วนใหญ่ที่พบในจังหวัดภูเก็ตซึ่งเลือกใช้ถึงเฮ่า 太原 (ไท่หยวน) ซึ่งเป็นถึงเฮ่าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูลเป็นการได้รับพระราชทานจากชนชั้นนำในอดีต สะท้อนให้เห็นถึงการโยกย้ายของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตที่อพยพมาจากพื้นที่เมืองเฉวียนโจวโดยใช้ 開閩傳芳 (ไคหมิ่นฉวนฟาง) เป็นฮังเฮ่า โดยมีความหมายยกย่องคุณูปการของหวังเฉา หวังเลิ่นปิง และหวังเลิ่นจื่อ 三龍 (ซานหลง) สามมังกรพี่น้องแห่งตระกูลหวังที่อพยพชาวจีนกว่า 70 สกุลแซ่จากเหตุสงครามกลางเมืองในช่วงราชวงศ์ถังตอนปลายเข้ามาสร้างความเจริญรุ่งเรืองและเสถียรภาพทางการทหาร การทูต เศรษฐกิจและสังคมให้แก่อาณาจักรหมิ่นที่มีเมืองเฉวียนโจวเป็นเมืองเอก (Li Qiao 李喬, 2018: 127-131) และได้รับการสรรเสริญให้เป็น 開閩三王 (ไคหมิ่นซานหวัง) “สามอ๋องผู้สถาปนาอาณาจักรหมิ่น” อันเป็นเกียรติประวัติที่เลื่องลือของสกุลหวังในมณฑลฝูเจี้ยนโดยชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาจากพื้นที่เมืองเฉวียนโจวนิยมใช้ 開閩 (ไคหมิ่น) เป็นหนึ่งในถึงเฮ่าของสกุลหวัง

ภาพที่ 8 ป้ายถึงเฮ่า “ไคหมิ่น” สกุลหวัง วัสดุกระຈกเขียนสี พบในตำบลวิจิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 20 เมษายน 2567

ตัวอย่างที่ 5 พื้นที่อำเภอกะทู้

ป้ายถึงเฮ่า 鑾井 (หลวนจิง) ที่พบในพื้นที่อำเภอกะทู้และพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดภูเก็ตนั้นมีที่มาจากหมู่บ้าน 鑾井 (หลวนจิง) ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านดั้งเดิมในตำบลก้วนโจว 灌口鎮 (ก้วนโจวเจิ้น) เขตจีเหมย์ 集美區 (จีเหมย์ซีวี่) เมืองชยาเหมิน 廈門市 (ชยาเหมินซีอ) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นหมู่บ้านเฉินจิง 陳井村 (เฉินจิงซุน) ชื่อหมู่บ้านเฉินจิงนี้มีที่มาจากชื่อบุคคลสำคัญสี่พี่น้องในสายสกุลเฉิน ดังนี้

元朝一統江山後，陳太源爲了避開元朝淫威，來到偏遠的馬銓村落戶並建造一座祠堂。同時在祠堂旁邊挖了一口井，井欄上刻“陳家井、長富貴”六字。後來，他聽聞蒙古軍隊追捕抗元分子，父子兄弟難于團聚，便召集陳文、陳武、陳英、陳烈四個兒子在井邊商討兄弟分開異地後如何謀求生存。約定今後陳氏族人無論到什麼地方，都以“陳井”爲村名。不久，四個兄弟分開謀生，陳文前往海南島海口，陳武開發灌口陳井，陳英到了漳浦，陳烈留在父親陳太源身邊，他們所創建的村落都叫陳井村。

(Yang Liu 楊柳, 2024)

หลังจากที่ราชสำนักหยวนปกครองแผ่นดินจีนเรียบร้อยแล้ว เฉินไท่หยวนได้หลบหลีกอำนาจชั่วร้ายของราชสำนักหยวนมาตั้งรกรากที่หมู่บ้านหม่าหลวนและสร้างศาลบรรพชนพร้อมขุดบ่อน้ำไว้หนึ่งบ่อ ณ ที่นั้น บริเวณบ่อน้ำสลักอักษรจีนไว้หกตัวอักษร “陳家井、長富貴” (เฉินจยาจิง ฉ้งฟู่กุ้ย) หมายถึง “บ่อน้ำตระกูลเฉิน รุ่งเรืองเฟื่องเกียรติยศสืบไป” ต่อมา เฉินไท่หยวนทราบข่าวว่า กองทัพราชสำนักหยวนกำลังตามล่าผู้ต่อต้านการปกครองของราชสำนักหยวน อาจเป็นเหตุให้พ่อลูกหรือพี่น้องนั้นยากที่จะมีโอกาสพบกันได้อีก เฉินไท่หยวนจึงได้เรียกบุตรชายทั้งสี่คน คือ เฉินเหวิน เฉินอู่ เฉินอิง และ เฉินเลี้ยว มาหารือกันที่ข้างบ่อน้ำว่า หากทุกคนมีชีวิตรอดและมีโอกาสแยกย้ายไปใช้ชีวิตต่างถิ่น ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดสมาชิกในตระกูลเฉินจะตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “陳井” (เฉินจิง) หมายถึง “บ่อน้ำแห่งตระกูลเฉิน” ต่อมาพี่น้องทั้งสี่แยกย้ายไปดำรงชีวิตในสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉินเหวินไปอยู่ที่ไห่โจวบนเกาะไห่หนานหรือเกาะไห่หล่า เฉินอู่ขุดบ่อน้ำที่ก้วนโจว เฉินอิงไปอยู่ที่จ้งฝู และเฉินเลี้ยวอยู่กับเฉินไท่หยวนผู้เป็นพ่อ ทุกหมู่บ้านที่พี่น้องตระกูลเฉินสร้างขึ้นล้วนใช้ชื่อว่าหมู่บ้านเฉินจิง (ผู้วิจัยแปล)

ภาพที่ 9 ป้ายถึงเฮ่า “หลวนจิง” สกุลเฉิน พบในพื้นที่อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 19 เมษายน 2567

ตัวอย่างที่ 6 พื้นที่อำเภอกลาง

จากการศึกษาป้ายถึงเฮ้าของตระกูลเงินพบว่า มีป้ายถึงเฮ้าที่หลากหลายทั้งที่เป็นลักษณะบ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่คือ 潁川 (อิงชวน) 河南 (เหอหนาน) และถึงเฮ้าที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษคือ 鑾井 (หลวนจิง) 定光堂 (ตั้งกงถั่ง) และ 官山 (กวนซาน) ซึ่งในพื้นที่ตำบลไม้ขาว อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ตพบป้ายถึงเฮ้า 官山 (กวนซาน) ของสกุลแซ่เงิน จำนวน 1 ป้าย จากการศึกษาศึกษาเชิงพื้นที่พบว่า กวนซานเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านสกุลแซ่เงิน 陳村官山 (เฉินซุนกวนซาน) ตำบลหงถึง 洪塘鎮 (หงถั่งเจิ้น) เขตถองอาน 同安區 (ถงอานซีว) เมืองชยาเหมิน 廈門市 (ชยาเหมินซือ)

ภาพที่ 10 ป้ายถึงเฮ้า “กวนซาน” สกุลเงิน ในตำบลไม้ขาว อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 28 เมษายน 2567

ตัวอย่างที่ 7 พื้นที่อำเภอกะทู้

พื้นที่อำเภอกะทู้จังหวัดภูเก็ตพบถึงเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่และการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษเป็นหลัก แต่จากการลงพื้นที่บันทึกภาพพบถึงเฮ้านอกกรอบแบบ 1 รูปแบบ กล่าวคือ เป็นถึงเฮ้าที่ไม่ได้จัดตามประเภทต่าง ๆ ของกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งป้ายถึงเฮ้าประกอบด้วยอักษรจีน 林世 (หลินซือ) จากการศึกษพบว่า ป้ายถึงเฮ้าของชุมชนเมืองเก่าอำเภอกะทู้หลายบ้านมีขนาด วัสดุและโครงสร้างเดียวกันคือ เป็นป้ายไม้สีแดงเขียนอักษรจีนด้วยสีทอง ซึ่งเป็นนโยบายฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนกะทู้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีการส่งเสริมให้ชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่แขวนป้ายถึงเฮ้าซึ่งหน่วยงานภาคท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุน ดังนั้นป้ายถึงเฮ้าดังกล่าวอาจเป็นการกำหนดขึ้นตามความประสงค์ของสกุลแซ่ ซึ่ง Wang Quangen 王泉根 (1993) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การกำหนดถึงเฮ้าอาจไม่เป็นไปตามธรรมเนียมนิยมทั่วไป แต่ละสกุลแซ่สามารถกำหนดถึงเฮ้าของสกุลแซ่ตนเองได้

ภาพที่ 11 ป้ายถึงเฮ้านอกกรอบแบบ “หลินซือ” พบในพื้นที่อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 19 เมษายน 2567

จากตัวอย่างที่ 4-7 ประเภถ้างเฮาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษโดยการนำชื่อของพื้นที่นั้น ๆ มาตั้งเป็น ถ้างเฮาของตระกูลนั้นจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบในทุกอำเภอของจังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้พบว่า ในเขตอำเภอกะทู้มี ป้ายถ้างเฮานอกรูปแบบ “หลินชื่อ” ดังภาพที่ 11 ที่ไม่สอดคล้องตามกรอบแนวคิดทฤษฎีแต่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wang Quangen 王泉根 (1993) ที่กล่าวว่าการกำหนดถ้างเฮาสามารถกำหนดได้เองเป็นการภายในตระกูล

2. ถ้างเฮาที่ไม่บ่งชี้ถึงที่มาเชิงพื้นที่ ที่ตั้งหรือถิ่นฐานของตระกูล

2.1 ถ้างเฮาที่มีลักษณะเด่นบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของตระกูล กล่าวรวมถึงวัฒนธรรม คุณธรรมจรรยา ความรุ่งเรืองและการเปลี่ยนผ่านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตระกูลนั้น ๆ ซึ่งพบเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ตัวอย่างที่ 8 พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต

東漢時有關西人楊晨，博覽明經，時人稱他是“關西孔子”。楊震當荊州刺史時，非常清廉。有壹次，有個人在夜裏帶著黃金到楊震的家裏行賄。楊震堅決不受，並嚴厲地斥責了那個人。那個人還是不死心，笑著對楊說：“現在是深夜，地點在您的府上，決不會有人知道的，請您收下吧！”楊震義正詞嚴地說：“天知、地知、妳知、我知，怎麼說沒人知道呢！”楊氏因以“四知”為堂號。

(Niu Jingxuan 牛晶軒, 2016: 65)

สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก หย่งเฉิน ชาวกวนซี ผู้มีความรู้กว้างขวาง จนคนสมัยนั้นขนานนามว่าเป็น “ขงจื้อแห่งกวนซี” เมื่อหย่งเฉินดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการเมืองสิงโจว หย่งเฉินเป็นข้าราชการที่มีชื่อเสียงเลื่องลือเรื่องความซื่อสัตย์ คณหนึ่ง มีคนนำทองคำมาที่จวนของหย่งเฉินเพื่อติดสินบน หย่งเฉินไม่เพียงแต่ไม่รับสินบนนั้น อีกทั้งยังตำหนิคนผู้นั้นอย่างรุนแรง คนผู้นั้นไม่ละเลิกความพยายาม ยึดและพูดกับหย่งเฉินว่า “ตอนนี้เป็นเวลากลางคืน อีกทั้งเราอยู่ในจวนของท่านเอง ไม่มีใครรู้เห็นเป็นแน่ ขอให้ท่านรับไปเถิด” หย่งเฉินตอบด้วยวาจาที่มั่นคงว่า “ฟ้ารู้ ดินรู้ เจ้ารู้ ข้ารู้ จะกล่าวว่าไม่มีใครรู้ได้อย่างไร” นับแต่นั้นเป็นต้นมาสกุลหย่งจึงใช้คำว่า “สี่รู้” เป็นถ้างเฮา (ผู้วิจัยแปล)

จากการศึกษาพบว่า ชาวจีนโพ้นทะเลสกุล 楊 (หย่ง) ในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่ใช้ 弘農 (หงหนง) เป็นถ้างเฮา ซึ่งเป็น ถ้างเฮาที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูล นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ตพบว่า สกุลหย่งมีการเลือกใช้ถ้างเฮาที่สะท้อนอัตลักษณ์ของตระกูลด้วย คือ การสะท้อนอัตลักษณ์ด้าน คุณธรรมจรรยา ความซื่อสัตย์ของตระกูลที่มีสืบทอดต่อกันมา คือ 四知堂 (ชื่อจ้อถ้ง) “สี่รู้” แต่เป็นที่น่าเสียดายคือเมื่อลงพื้นที่ภาคสนามไปเก็บข้อมูล ณ อาคารเก่าบริเวณถนนถลาง อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ตพบว่า อาคารหลังดังกล่าวได้ถูกรื้อถอนและปรับปรุงเป็นร้านค้า ซึ่งศึกษาได้เพียงภาพเก่าที่ได้รับการบันทึกไว้โดยคุณเพ่งกิจ คิดสร้าง เมื่อราวปี พ.ศ. 2565-2567

ภาพที่ 12 ป้ายถ้างเฮา “ชื่อจ้อถ้ง” สกุลหย่ง บริเวณถนนถลาง อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: อนุเคราะห์โดยคุณเพ่งกิจ คิดสร้าง

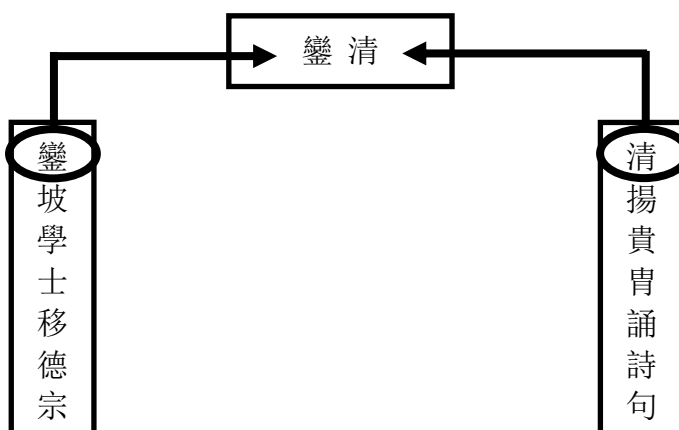
อนุเคราะห์ภาพ: 5 มิถุนายน 2567

ประเภทถึงเฮ้าที่มีลักษณะเด่นบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของตระกูลพบเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต จำนวน 2 รูปแบบ คือ “เป่าซู่ถั่ง” ดังภาพที่ 2 และ “ซื่อจื่อถั่ง” ดังภาพที่ 12 ซึ่งเป็นการบันทึกเรื่องราวคุณธรรมจรรยาและเกียรติยศของบรรพบุรุษในสกุลแซ่เซียและสกุลแซ่หยัง อีกทั้งถึงเฮ้าของทั้ง 2 สกุลแซ่ยังมีลักษณะเดียวกันคือเป็นอักษรจีนถึงเฮ้า 2 ตัวอักษรและต่อท้ายด้วยคำว่า “ถั่ง” รวมเป็น 3 ตัวอักษรซึ่งลักษณะการใช้ถึงเฮ้าดังกล่าวจะพบมากในประเทศจีนหรือมีความนิยมแพร่หลายที่ศาลบรรพชนประจำตระกูลนั้น ๆ เพื่อแสดงออกถึงความมั่งคั่งและระลึกถึงคุณงามความดีของบรรพบุรุษ ซึ่งชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตอาจได้รับอิทธิพลและความนิยมการใช้ถึงเฮ้าลักษณะนี้มาใช้ในโพ้นทะเลด้วย

2.2 ถึงเฮ้าที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษา เพื่อใช้เตือนสติหรือดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตระกูลซึ่งพบเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต จำนวน 2 ป้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9 พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต

ถึงเฮ้าที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษา เพื่อใช้เตือนสติหรือดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตระกูลยกตัวอย่างป้ายถึงเฮ้า 清鑾 (ชิงหลวน) ซึ่งหมายถึงรถพระที่นั่งของกษัตริย์ของสกุล 杜 (ตู้) ดังภาพที่ 13 เป็นภาพถึงเฮ้าของครอบครัวต่อเจริญแสดงถึงเฮ้าที่แขวนไว้เหนือกรอบประตูบ้าน วัสดุเป็นไม้แกะสลักลวดลายมงคลจีนปิดทองวิจิตรงดงาม นอกจากป้ายถึงเฮ้าแล้วยังมีโคลงคู่เป็นคำกลอนที่ให้ข้อมูลสอดคล้องกับถึงเฮ้าชิงหลวน ลักษณะของถึงเฮ้าดังกล่าวเป็นความนิยมรูปแบบหนึ่งที่พบในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต กล่าวคือ นอกจากมีการแขวนถึงเฮ้าซึ่งเป็นอักษรจีนสองหรือสามตัวอักษรแล้วยังมีการแขวนประกอบโคลงคู่ขนานซ้ายขวา ซึ่งมีความนิยมคืออักษรจีนตัวแรกของโคลงคู่ทั้งซ้ายและขวาคือถึงเฮ้าของตระกูลนั้น ๆ ซึ่งจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า บางอาคารนั้นได้ปลดป้ายถึงเฮ้าลงเพื่อเก็บรักษาไว้ในตัวอาคารแล้ว แต่ยังคงเหลือโคลงคู่ขนานซ้ายขวายอยู่โดยสามารถอนุมานจากอักษรจีนตัวแรกของโคลงคู่ทั้งซ้ายและขวาได้ว่าตระกูลนี้เดิมแขวนถึงเฮ้าได้ไว้เหนือประตูบ้าน และจากการศึกษาภาพและเอกสารเก่าพบว่า ในบางสกุลแซ่เลือกใช้ “ผ้าฉาย” 門彩 (เหมินฉ่าย: ผ้าสีแดงใช้แขวนเหนือประตูบ้านในเทศกาลตรุษจีนหรือเมื่อมีงานมงคล มักปักลวดลายเป็นลายมงคลจีนหรือคำอวยพรภาษาจีน หรืออาจเป็นเพียงผ้าพื้นสีแดงก็นิยมเช่นกัน) ที่ปักอักษรจีนถึงเฮ้าของสกุลแซ่ ซึ่งจะนำมาแขวนเฉพาะช่วงเทศกาลตรุษจีน เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนอ้ายตามปฏิทินจันทรคติหรือเมื่อฉลองเทศกาลโคมไฟเสร็จสิ้นก็จะปลดลง เช่น ถึงเฮ้าของสกุล 顏 (เหยียน) ที่แขวนผ้าฉาย 桃源 (เถาหยวน) เหนือประตูบ้านในช่วงเทศกาลตรุษจีน ดังภาพที่ 14

ภาพที่ 13 ป้ายถึงเฮ้า “ชิงหลวน” สกุลตู้ แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลระหว่างถึงเฮ้ากับโคลงคู่ซ้ายขวา

ภาพถ่าย: อนุเคราะห์โดยครอบครัวต่อเจริญ

อนุเคราะห์ภาพ: 10 กรกฎาคม 2567

จากข้อมูลภาพที่ 13 พบว่า โคลงคู่ซ้ายขวาสามารถเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษา เพื่อใช้เตือนสติหรือดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตระกูลที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานได้เป็นอย่างดี โดยสามารถถอดความของโคลงคู่ได้ ดังนี้

“清揚貴胄誦詩句，鑾坡學士移德宗”

อนุชนสืบวงศ์พงศ์บัณฑิต เลิศทั้งศักดิ์สมสิทธิ์คิดโคลงฉันท
ตำหนักทองลือเลื่องเพื่องโจษจัน เตอจงนันทน์ห้อมล้อมพร้อมปราชญ์ปรีญญ์ (ผู้วิจัยแปล)

ข้อมูลจากการถอดความในโคลงคู่นี้เห็นได้ชัดเจนว่าสกุล 杜 (ตู้) เป็นวงศ์วานของปราชญ์ผู้มีความรู้และเป็นบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศด้านอักษรศาสตร์ มีความเชี่ยวชาญในการรังสรรค์โคลงฉันทต่าง ๆ สืบต่อมานับตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังที่มีนักปราชญ์สกุล 杜 (ตู้) สูงศักดิ์มากมายหลายท่าน เช่น 杜甫 (ตู้ฝู่) 杜牧 (ตู้มู่) 杜希望 (ตู้ซี้หวัง) 杜佑 (ตู้โย่ว) เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงรัชสมัยของจักรพรรดิถังเต๋อจงกษัตริย์ผู้ซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาและนิยมเหล่านักปราชญ์และบัณฑิตเป็นอย่างยิ่ง จนกระทั่งมีการรวมเหล่าผู้รู้ให้เข้ามาอยู่รายล้อมเพื่อสนองงานราชการ ณ สำนักบัณฑิตห่านหลิน 翰林學士院 (ห่านหลินเสวียซือเยว่น) บริเวณเนินดินข้างตำหนักทองคำ (Wu Fan 吳凡, 2019: 59-162) และเมื่อนำอักษรจีนตัวแรกของโคลงคู่ซ้ายขวามารวมกันก็จะได้ว่า 清鑾 (ชิงหลวน) ซึ่งหมายถึงรถพระที่นั่งของกษัตริย์เป็นแบบเปรียบเสมือนเหล่าบรรดานักปราชญ์และบัณฑิตเป็นดังรถพระที่นั่งที่จะนำพากษัตริย์ไปยังจุดหมายปลายทางอย่างราบรื่น กล่าวคือ เป็นผู้รู้คู่บัลลังก์ในการให้คำปรึกษางานราชการแผ่นดินต่าง ๆ

ภาพที่ 14 ป้ายถึงเฮ้า “เกาหยวน” สกุลเหยียน ลักษณะเป็นผ้าฉาขาวนวลเหนือประตูบ้านในช่วงเทศกาลตรุษจีน

ภาพถ่าย: อนุเคราะห์โดยคุณฐิติกร สุจิรชนานนท์

อนุเคราะห์ภาพ: 20 พฤษภาคม 2567

พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ตตัวอย่างที่ 10

賢貽堂 (เสียนอีถั่ง) สามารถถอดความหมายจากตัวอักษรจีน 3 ตัวอักษรคือ 賢 (เสียน) หมายถึงผู้มีสติปัญญา อัจฉริยะ พร้อมด้วยคุณธรรมและความปรีชา 貽 (อี) หมายถึงมอบหรือถวายเป็นทาน และการ 堂 (ถั่ง) หมายถึงห้องโถง (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553: 1198, 1322, 1064) กล่าวโดยสรุปคือ ห้องโถงที่มอบปัญญาและคุณธรรม ให้แก่ผู้ที่อยู่อาศัย

หรือเป็นสถานที่ในการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เกิดสติปัญญา เป็นการมุ่งเน้นให้บุตรหลานในตระกูลเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาอันเป็นรากฐานในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการครองตนในอนาคต

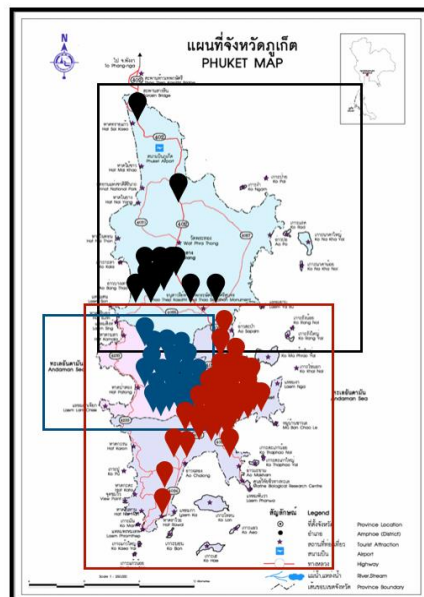

ภาพที่ 15 ป้ายถึงเฮ้า “เสียนอี้ถั่ง” สกุลเคอ พบในอำเภอมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: อนุเคราะห์โดยคุณฐิติกร สุจิรชานนท์

อนุเคราะห์ภาพ: 20 พฤษภาคม 2567

นอกจากนี้ จากการจัดทำข้อมูลสถิติความหนาแน่นโดยดัดแปลงจากแผนที่ของด้านสกุลการภูเก็ต (ด้านสกุลการภูเก็ต, 2563) พบว่า ป้ายถึงเฮ้ากระจายตัวอยู่ทั่วทุกอำเภอในจังหวัดภูเก็ตจะกระจุกตัวตามชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในเขตอำเภอต่าง ๆ อาจมีการกระจายตัวบ้างในพื้นที่รอบนอก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พื้นที่ที่พบถึงเฮ้าเป็นบ้านที่อยู่อาศัยอาศัยที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับสกุลแซ่ที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนจีนโดยสร้างเป็นบ้านพักตากอากาศหรือสำนักงานที่ใช้ทำธุรกิจในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม เช่น บ้านที่แขวนป้ายถึงเฮ้า 官山 (กวนซาน) ในตำบลไม้ขาวมีความเชื่อมโยงกับตระกูล 陳 (เฉิน) ที่แขวนป้ายถึงเฮ้า 官山 (กวนซาน) ในเขตอำเภอมืองบรีเวณถนนติบุก ซึ่งอาจเป็นความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ของชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาจากพื้นที่เดียวกันในประเทศจีนหรืออาจเป็นคนสกุลแซ่เฉินเหมือนกัน ดังภาพที่ 17-18

ภาพที่ 16 ภาพสถิติความหนาแน่นและการกระจายตัวของป้ายถึงเฮ้าในจังหวัดภูเก็ต

ภาพ: ผู้วิจัย

จัดทำ: 30 กรกฎาคม 2567

ภาพที่ 17-18 ป้ายถึงเฮ้า “กวนซาน” สกุดเงิน ในตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง (ซ้าย) และบริเวณถนนตีบุก อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต (ขวา)

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 28 เมษายน 2567

นอกจากนี้ การตั้งรกรากของชาวจีนโพ้นทะเลที่ทำอาชีพเฉพาะทาง เช่น การประมง ในเขตตำบลสะปำและตำบลราไวย์ ซึ่งมีบ้านที่แขวนป้ายถึงเฮ้า 天水 (เทียนส่วย) ของตระกูล 趙 (เจ้า) ซึ่งป้ายถึงเฮ้า 天水 (เทียนส่วย) ตำบลสะปำเป็นรูปแบบเดียวจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามทั้งหมดที่มีป้ายถึงเฮ้าเป็นลักษณะวงกลม ส่วนของตำบลราไวย์นั้นป้ายถึงเฮ้ามีความเลือนรางตามอายุการใช้งานและวัสดุที่เป็นกระดาษสีแดงเขียนอักษรจีนด้วยสีทองแล้วนำมาใส่กรอบไม้แขวนไว้เหนือประตูบ้าน ดังภาพที่ 19-20

ภาพที่ 19-20 ป้ายถึงเฮ้า “เทียนส่วย” สกุดเจ้า ในตำบลสะปำ (ซ้าย) และตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต (ขวา)

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 23 เมษายน 2567

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา “ถึงเฮ้า” เครื่องบ่งชี้ความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตพบป้ายถึงเฮ้าจำนวน 111 ป้าย มีความหลากหลายของอักษรจีนในป้ายถึงเฮ้า 41 รูปแบบ โดยรูปแบบอักษรจีนในป้ายถึงเฮ้ามีความสัมพันธ์กับสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตจำนวน 28 สกุลแซ่ และจากการศึกษาตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของ Qiao Zhixia 喬志霞 (2015) พบว่า ถึงเฮ้าในจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะสอดคล้องไปตามกรอบแนวคิด กล่าวคือ พบถึงเฮ้าครบทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ถึงเฮ้าที่บ่งชี้ถึงที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูล 2) ถึงเฮ้าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษโดยการนำชื่อของพื้นที่นั้น ๆ ตั้งเป็นถึงเฮ้าของตระกูล 3) ถึงเฮ้าที่มีลักษณะเด่นบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของตระกูล กล่าวรวมถึง

วัฒนธรรม คุณธรรมจรรยา ความรุ่งเรืองและการเปลี่ยนผ่านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตระกูล และ 4) ถังเฮ่าที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณทางการศึกษา เพื่อใช้เตือนสติหรือดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตระกูล นอกจากนี้ ยังพบถึงเฮ่านอกรูปแบบจำนวน 1 รูปแบบ คือ 林世 (หลินซือ) ของสกุล 林 (หลิน) ในมิติของความหนาแน่นที่พบไปยังเฮ่าเมื่อเรียงลำดับจากความหนาแน่นที่มีมากที่สุดถึงน้อยที่สุด พบว่า 1) พื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต ปรากฏความหนาแน่นของถังเฮ่าจำนวน 75 ป้าย รูปแบบป้ายถังเฮ่าจำนวน 34 รูปแบบ 2) พื้นที่อำเภอกะทู้ปรากฏความหนาแน่นของถังเฮ่าจำนวน 23 ป้าย รูปแบบป้ายถังเฮ่าจำนวน 12 รูปแบบ และ 3) พื้นที่อำเภอถลางปรากฏจำนวนความหนาแน่นของถังเฮ่าจำนวน 13 ป้าย รูปแบบป้ายถังเฮ่าจำนวน 7 รูปแบบ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเล จังหวัดภูเก็ตในมิติต่าง ๆ เช่น ความกตัญญูต่อที่มาของตระกูลและบรรพบุรุษ การระลึกถึงคุณงามความดีและคุณธรรมจรรยาของบุคคลสำคัญในตระกูลและการส่งเสริมด้านการศึกษาเป็นปรัชญาประจำตระกูล นอกจากนี้ การดำรงอยู่และบทบาทของ “ถังเฮ่า” ยังเป็นอัตลักษณ์และสัญลักษณ์บ่งชี้ถึงชาติพันธุ์ของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่อดีตสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

ป้าย “ถังเฮ่า” ที่แขวนอยู่เหนือกรอบประตูอาคารหรือที่พักอาศัยของชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ต ในด้านสถาปัตยกรรมถือว่าเป็นเครื่องประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้อาคารมีความสมบูรณ์และงดงามมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันสำหรับบุคคลทั่วไปก็เข้าใจได้อาจนั้น อีกทั้งการเรียนภาษาและวัฒนธรรมจีนในปัจจุบันเป็นการศึกษาเชิงประโยชน์เน้นการสื่อสารและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านภาษาจีนเพื่อการทำงานหรือประกอบอาชีพเฉพาะ ผู้เรียนด้านวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมจีนโพ้นทะเลอาจมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับสถิติผู้เรียนภาษาจีนทั่วไป ส่งผลให้ความเข้าใจเรื่องบทบาทและความสำคัญที่มีต่อถังเฮ่าในมิติทางภาษาและวัฒนธรรมลดบทบาทลง การศึกษานี้มีข้อสรุปหลายประเด็นที่ชี้ให้เห็นว่า “ถังเฮ่า” มีบทบาทความสำคัญทั้งในมิติทางภาษาและวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างถังเฮ่ากับสกุลแซ่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นคำถามวิจัยหลักของงานวิจัยนี้ โดยสามารถคลายข้อสงสัยให้แก่ผู้พบเห็นทั่วไปที่อาจเข้าใจว่า ป้ายถังเฮ่าเป็นเครื่องมือประดับอาคาร หรือเป็นป้ายยึดถือการค้า และสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้สนใจที่จะศึกษาเรื่องเกี่ยวกับท้องถิ่นภูเก็ตว่า ป้ายถังเฮ่ามีบทบาทและความสำคัญต่อความเป็นชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตอย่างไร โดยสามารถสะท้อนได้จากประเด็นดังต่อไปนี้

ป้ายถังเฮ่าเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงตัวตนความเป็นชาติพันธุ์จีนโพ้นทะเลที่ดำรงไว้อย่างเข้มข้นผ่านสกุลแซ่ ซึ่งจากการศึกษาป้ายถังเฮ่าในจังหวัดภูเก็ตมีความสัมพันธ์กับสกุลแซ่มากถึง 28 สกุลแซ่ทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับที่ตั้งในการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูลในประเทศจีน ป้ายถังเฮ่าบางกลุ่มสะท้อนถึงการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ อัตลักษณ์ของตระกูลและจิตวิญญาณทางการศึกษา สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของ Qiao Zhixia 喬志霞 (2015) ที่พบว่า ป้ายถังเฮ่าส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการสถาปนาเชิงพื้นที่ในอดีตของตระกูลในประเทศจีนดังตัวอย่างที่ 1-3 นอกจากนี้ ในการศึกษาป้ายถังเฮ่าของจังหวัดภูเก็ตยังพบข้อค้นพบที่น่าสนใจในประเด็นเดียวกันกับกรอบแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ที่กล่าวถึงป้ายถังเฮ่าในลักษณะสถาปนาเชิงพื้นที่ ถึงแม้ว่าสกุลแซ่นั้นจะใช้ป้ายถังเฮ่าเดียวกันแต่ในป้ายถังเฮ่าอาจมีการระบุพื้นที่หรือชุมชนที่ตนเองอพยพโยกย้ายมา แสดงให้เห็นถึงเส้นทางการโยกย้ายของชาวจีนโพ้นทะเลจากพื้นที่ต้นทางที่สามารถสืบค้นได้ในเชิงประวัติศาสตร์และแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจบางอย่างที่แฝงอยู่เบื้องหลังป้ายถังเฮ่าและตัวอักษรจีนเพียงไม่กี่ตัวอักษร ดังภาพที่ 21 ป้ายถังเฮ่า “อิงชวน” ของสกุลเฉิน พบบริเวณถนนแม่หลวน อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต จากการเก็บข้อมูลป้ายถังเฮ่าอิงชวนทั้งหมดในจังหวัดภูเก็ตมีเพียงป้ายเดียวที่มีอักษรจีน 白石 (ไป๋สือ) ขนาดเล็กกำกับอยู่ด้านล่างซ้ายของป้ายถังเฮ่า จากการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่พบว่า 白石 (ไป๋สือ) หรือ 碧石 (ปี้สือ) เป็นชื่อตำแหน่งพื้นที่ใน

หมู่บ้านตงโถว 東頭村 (ตงโถวซุน) ตำบลกวนเฉียว 官橋鎮 (กวนเฉียวเจิ้น) เมืองหนานอาน 南安市 (หนานอานซือ) ซึ่งเดิมชาวบ้านในหมู่บ้านตงโถวเรียกหมู่บ้านตงโถวว่า “หมู่บ้านไปสือตงโถว” 白石東頭 (ไปสือตงโถว) เนื่องจากมีหินสีขาวก้อนใหญ่ 白石 (ไปสือ) อยู่บริเวณหมู่บ้าน ภายหลังมีการเปลี่ยนชื่อโดยบัณฑิตในหมู่บ้านจากหินสีขาว 白石 (ไปสือ) เป็นหินสีเขียวหรือหินหยกชนิดหนึ่ง 碧石 (ปี้สือ) ซึ่งการเปลี่ยนชื่อนี้ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าเปลี่ยนเมื่อใด (Xu Zaiquan 許在全 & Lin Zhonghe 林忠和, 2006: 127) นอกจากนี้ จากการศึกษาของนักวิชาการจีนข้างต้นยังพบว่า สกุลเฉินที่ใช้ถึงเฮ้า “อิงชวน” และกำกับ “ไปสือ” นอกจากเป็นการระบุถึงที่ตั้งเดิมของการโยกย้ายแล้ว คนในหมู่บ้านไปสือตงโถวล้วนเป็นบัณฑิตที่มีความรู้และมีชื่อเสียง การระบุถึงพื้นที่ที่ตั้งอย่างชัดเจนนี้เป็นการแสดงถึงสถานะทางสังคมของตนเองและความภาคภูมิใจของอนุชนรุ่นหลังที่มีต่อบรรพบุรุษของตนด้วย

ภาพที่ 21 ป้ายถึงเฮ้า “อิงชวน ไปสือ” สกุลเฉิน อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ภาพถ่าย: ผู้วิจัย

บันทึกภาพ: 16 เมษายน 2567

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการจัดประเภทป้ายถึงเฮ้าที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษพบป้ายถึงเฮ้าในลักษณะนี้ดังตัวอย่างที่ 4 คือ ป้ายถึงเฮ้าของสกุลหวังบางสายสกุลที่เลือกใช้ 開閩 (ไคหมิ่น) เป็นป้ายถึงเฮ้าที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษและยังอนุมานได้ว่า การโยกย้ายถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลกลุ่มนี้มาจากเมืองเฉวียนโจวในประเทศจีน โดย 開閩 (ไคหมิ่น) เป็นการย่อข้อความมาจาก 開閩傳芳 (ไคหมิ่นฉวนฟาง) ซึ่งจากการศึกษาเพิ่มเติมพบว่า ในประเทศจีนจะมีการใช้ 傳芳 (ฉวนฟาง) เพิ่มเติมต่อท้ายป้ายถึงเฮ้าที่แสดงถึงความเป็นมาของตระกูลกล่าวรวมถึงวัฒนธรรม คุณธรรมจรรยา ความรุ่งเรืองและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในตระกูล และใช้ 衍派 (เหยียนไผ่) เพิ่มเติมต่อท้ายถึงเฮ้าที่แสดงถึงพื้นที่สถาปนาหรือถิ่นฐานเดิมของบรรพบุรุษ ซึ่งในประเด็นลักษณะการใช้คำ 傳芳 (ฉวนฟาง) และ 衍派 (เหยียนไผ่) นี้เป็นสิ่งที่ไม่พบในข้อมูลป้ายถึงเฮ้าจังหวัดภูเก็ต โดยส่วนใหญ่พบการใช้อักษรจีน 2 ตัวอักษรหรือเพิ่มคำว่า “ถึง” ต่อท้ายอักษรจีนที่เป็นถึงเฮ้านั้น ๆ ดังภาพที่ 2 และภาพที่ 12 นอกจากนี้ ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของป้ายถึงเฮ้าในจังหวัดภูเก็ตที่พบและต่างไปจากกรอบแนวคิดต่าง ๆ ของนักวิชาการชาวจีนคือป้ายถึงเฮ้ากิ่งถาวรวัตถุ ไม่ได้ใช้วัสดุเพื่อให้มันคงยั่งยืนในการจัดสร้างและแขวนเหนือประตูบ้านแบบถาวร แต่เป็นการใช้ผ้าฉาวยปักเป็นป้ายถึงเฮ้าแล้วนำมาแขวนเหนือกรอบประตูบ้านในช่วงโอกาสสำคัญ ดังภาพที่ 14 และจากกรอบแนวคิดการจัดประเภทป้ายถึงเฮ้าที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณทางการศึกษาพบว่า ดังตัวอย่างที่ 9-10 ป้ายถึงเฮ้า 清鑒 (ชิงหลวน) ของบัณฑิตตระกูลตู้ และ 賢貽堂 (เซียนอีถัง) ของ ตระกูลเคอ มีการดำรงจิตวิญญาณทางการศึกษาส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นไว้อย่างชัดเจน และจากการศึกษาของ Wang Quangen 王泉根 (1993) ในประเด็นการกำหนดถึงเฮ้าอาจไม่เป็นไปตามธรรมเนียมนิยมทั่วไปแต่ละสกุลแต่สามารถกำหนดถึงเฮ้าของสกุลแซ่ของตนเองได้โดยขึ้นอยู่กับการจัดการภายในตระกูลของตนเอง พบว่า ในจังหวัดภูเก็ตปรากฏถึงเฮ้านอกกรอบแบบคือ ถึงเฮ้า

“หลินซือ” ดังภาพที่ 11 ที่ไม่สอดคล้องกับการจัดประเภทของกรอบแนวคิด ซึ่งผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าอาจเป็นป้ายถึงเฮ่าที่ตั้งขึ้นตามการตกลงกันของสกุลแซ่ นั้น ๆ

สำหรับประเด็นอื่น ๆ เช่น บทบาทของชาวจีนโพ้นทะเลในจังหวัดภูเก็ตตามบันทึกในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 5 ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ดำรงราชานุภาพ, 2559: 245-247) และพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง “จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้” พ.ศ. 2452 ของกรมศิลปากร (2558) ที่แสดงถึงบทบาทของชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการเหมืองแร่ดีบุกและงานค้าขายอื่น ๆ ในจังหวัดภูเก็ตพบว่า สกุลแซ่ที่มีบทบาทส่วนใหญ่คือ สกุลแซ่ตัน ซึ่งภายหลังได้รับนามสกุลพระราชทานเป็น ตัณฑวนิช ตัณฑเวส ทองตัน เป็นต้น (โกศล แต่งอุทัย, 2563: 57-60) จากข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกันกับผลการศึกษาที่เห็นได้ชัดว่าสกุลแซ่เงินหรือแซ่ตันในจังหวัดภูเก็ตพบเห็นได้มากที่สุดจากป้ายถึงเฮ่า 潯川 (อิงชวน) 河南 (เหอหนาน) 鑾井 (หลวนจิง) 定光堂 (ตั้งกวังถัง) และ 官山 (กวนซาน) นอกจากนี้ ในประเด็นความเชื่อมโยงระหว่างสกุลแซ่กับสถานที่ที่พบป้ายถึงเฮ่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตยังมีข้อสังเกตว่า ป้ายถึงเฮ่าที่พบในพื้นที่นอกเขตชุมชนจีนแฉวนป้ายถึงเฮ่า 官山 (กวนซาน) ในตำบลไม้ขาวมีความเชื่อมโยงกับตระกูล 陳 (เฉิน) ที่แฉวนป้ายถึงเฮ่า 官山 (กวนซาน) บริเวณถนนดีบุกในเขตเมืองเก่าภูเก็ตซึ่งเป็นเครือญาติในสายสกุลแซ่เดียวกัน หรือป้ายถึงเฮ่า 西河 (ซีเหอ) ของตระกูล 林 (หลิน) ในเขตพื้นที่ตำบลเชิงทะเลมีการแฉวนป้ายถึงเฮ่าเดียวกันเรียงรายในพื้นที่ โดยสามารถตั้งข้อสันนิษฐานได้ว่าอาจเป็นเครือญาติที่อพยพมาจากพื้นที่เดียวกันในประเทศจีนหรืออพยพมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใกล้เคียงกันหรืออาจขยายแตกย่อยสกุลแซ่หลินเพิ่มเติมออกไปซึ่งคนสกุลหลินก็ยังคงอยู่อาศัยเป็นกลุ่มสายสกุลแซ่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ในมิติการกระจายตัวของชาวจีนโพ้นทะเลในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดภูเก็ตพบลักษณะการทำอาชีพเฉพาะเช่น การประมง ในเขตตำบลสะปำและตำบลราไวย์ ซึ่งมีบ้านที่แฉวนป้ายถึงเฮ่า 天水 (เทียนส่วย) ของตระกูล 趙 (เจ้า)

ในประเด็นความหนาแน่นของป้ายถึงเฮ่าที่พบในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ พบว่า พื้นที่ที่มีป้ายถึงเฮ่ามากที่สุดคืออำเภอเมืองภูเก็ตและยังมีความหลากหลายของสกุลแซ่มากที่สุดเช่นกัน ป้ายถึงเฮ่า 潯川 (อิงชวน) ของตระกูล 陳 (เฉิน) พบจำนวน 11 ป้ายสอดคล้องกับการศึกษาของกรมศิลปากร (2558) ข้อมูลการศึกษาของโกศล แต่งอุทัย (2563) และเกรียงไกร เกิดศิริ, ปัทม วงศ์ประดิษฐ์, อิศรชัย บุรณะอรุณ และกิตติคุณ จันทรแย้ม (2566) ที่ตั้งข้อสันนิษฐานถึงอิทธิพลของชาวจีนฮกเกี้ยนที่มีบทบาททางสังคมและเศรษฐกิจในเกาะปำและมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติในภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดภูเก็ตตามที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีประสงค์จะพัฒนาให้ภูเก็ตมีความเจริญทัดเทียมกับเกาะปำ และสกุลแซ่ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคหบดีชาวจีนสำคัญในภูเก็ตส่วนใหญ่ก็มีที่มาจากสกุลเงินหรือแซ่ตัน เช่น หลวงจันบำรุงประเทศ (เหนี่ยวยี่ ตัณฑวนิช) พระพิไลยสรรพกิจ (ม้าสาย ตัณฑวนิช) หลวงอำนาจนารักษ์ (ตันยักกวด) เป็นต้น

จากการศึกษาประเด็นทางสถาปัตยกรรมการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของสถาปัตยกรรมบ้านร้านค้าในเกาะปำที่ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาเมืองภูเก็ต เช่น ถนนกลาง ถนนดีบุก ถนนยาวราช ถนนกระบี่ ถนนสตูล พบว่า สถาปัตยกรรมในบริเวณดังกล่าวนิยมแฉวนป้ายถึงเฮ่าเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏภาพและงานวิเคราะห์เชิงสถาปัตยกรรมของเกรียงไกร เกิดศิริ, ปัทม วงศ์ประดิษฐ์, อิศรชัย บุรณะอรุณ และกิตติคุณ จันทรแย้ม (2566) เกี่ยวกับโครงสร้างของอาคารที่ได้รับอิทธิพลเครื่องเรือนรูปแบบสรรค์ผสมสนิมนจีนตอนใต้ ซึ่งป้ายถึงเฮ่านี้เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ใช้แฉวนประดับเหนือกรอบประตูบ้าน ในปัจจุบันการแฉวนป้ายถึงเฮ่ามีปริมาณลดลงเนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น ป้ายถึงเฮ่าอาจไม่เข้ากับโครงสร้างบ้านแบบร่วมสมัยหรือสถาปัตยกรรมของบ้าน อีกทั้งวัสดุและงานช่างในการทำป้ายถึงเฮ่าที่มีราคาสูงและหาช่างท้องถิ่นทำได้ค่อนข้างยากและในประเด็นเชิงพิธีกรรมพบว่า ป้ายถึงเฮ่าที่พบในการเก็บข้อมูลภาคสนามและภาพเก่าของ

ชาวจีนโพ้นทะเลจังหวัดภูเก็ตมีการนำกระดาดขาวหรือผ้าเทพีขาว (กระดาดขาวที่มีลักษณะเป็นริ้วยาว) มาคาดไว้บนป้ายถึงเข้าเป็นลักษณะกากบาทซึ่งหมายถึงเจ้าของบ้านได้เสียชีวิตแล้วทั้งคู่ สอดคล้องกับงานเขียนของฐิติกร สุจิรชนานนท์ ในหนังสือชาวบาบ๋าเพอรานากันภูเก็ตของโกศล แดงอุทัย (2566) สะท้อนให้เห็นว่า ป้ายถึงเข้าไม่ได้มีบทบาทเป็นเครื่องบ่งชี้ความสัมพันธ์สกุลแซ่ของชาวจีนโพ้นทะเลเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ของความตายและพิธีศพที่สื่อความหมายถึงผู้วายชนม์ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้จะสำเร็จไม่ได้หากไม่มีป้ายถึงเข้าหรือเต่งโให้ที่บรรพบุรุษชาวภูเก็ตทุกสกุลแซ่ได้สร้างและดำรงรักษาไว้ ผู้วิจัยขอคารวะและแสดงความเคารพอย่างสูง นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีความภาคภูมิใจที่ได้เกิดเป็นลูกหลานคนภูเก็ตและเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาและสืบสานปณิธานความเป็นชาวจีนโพ้นทะเลในมิติทางวิชาการให้คงอยู่และเผยแพร่องค์ความรู้ในวงกว้าง ขอขอบคุณเพื่อนสมาชิกสมาคมจันทร์ดาราทูทุกท่านที่ให้คำแนะนำ ติดต่อและอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับป้ายถึงเข้าในเชิงลึก ขอขอบคุณคุณจิ้นเตียน แซ่หางง คุณฐิติกร สุจิรชนานนท์ ครอบครัวต่อเจริญ และคุณเพ่งกิจ คิดสร้าง ในการอนุเคราะห์ภาพถ่าย ขอขอบคุณคุณอนันท์ ภูเจริญ คุณลิขิต หล้าแหล่งที่ช่วยประสานงานและชี้ตำแหน่งพื้นที่ต่าง ๆ ของป้ายถึงเข้า และขอขอบคุณกัลยาณมิตรคำหวานที่ได้ช่วยตรวจภาษาไทยให้เกิดความสมบูรณ์ทางภาษามากยิ่งขึ้น สุดท้ายขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังทุกท่านที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2558). *จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้*. ห้างหุ้นส่วนจำกัดพระรามศรีเอช.
- กรมศิลปากร. (2558). *จากนานาภคสมัยสู่มาเลเซียและสิงคโปร์ในปัจจุบัน*. ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- เกรียงไกร เกิดศิริ, ปัทม วงศ์ประดิษฐ์, อิศรชัย บุรณะอรรรจน์ และกิตติคุณ จันทรแย้ม. (2566). *จอร์จทาวน์ เกาะปีนัง: จากเมืองท่าประวัติศาสตร์สู่เมืองมรดกโลก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มติชน.
- โกศล แดงอุทัย. (2563). *อ้งมอเหลาบ้านเก่าแก่ภูเก็ต*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอดอล-ไอเดีย.
- โกศล แดงอุทัย. (2566). *ชาวบาบ๋าเพอรานากันภูเก็ต*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอดอล-ไอเดีย.
- โกศล แดงอุทัย. (ม.ป.ป.). *บ้านเก่าที่เรารัก(ษ์)*. (ม.ป.ท.).
- ฐิติกร สุจิรชนานนท์. (2566). พิธีศพจีนภูเก็ต. ใน โกศล แดงอุทัย (บ.ก.), *ชาวบาบ๋าเพอรานากันภูเก็ต* (น. 82-99). ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอดอล-ไอเดีย.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. (2559). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5*. ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.
- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2553). *พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 24-25). บริษัท ธนเศรษฐพรินตัง (1999) จำกัด.
- ยุทธการ จันทรกรานต์. (2565). *ลวดลายและสัญลักษณ์ในสถาปัตยกรรมและความเชื่อของชาวเพอรานากันภูเก็ต*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอดอล-ไอเดีย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. ราชบัณฑิตยสถาน.

สกินเนอร์, จี. วิลเลียม. (2564). *Chinese society in Thailand: an analytical history* [สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์] (พิมพ์ครั้งที่ 3). มติชน.
สมาคมตระกูลยี่งวน (ประเทศไทย). 2529. *แผนลำดับเครือญาติสกุลยี่งวนทองคำ ชั่วเถา ประเทศจีน*. บริษัทขงเสียนการพิมพ์.
สำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). *เกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาจีน

Hong Yan 鴻雁. (2015). *色彩圖解中華姓氏*. 北京: 中國華僑出版社.
Li Qiao 李喬. (2010). *百姓堂聯*. 南昌: 江西人民出版社.
Li Qiao 李喬. (2018). *固始與閩台*. 鄭州: 河南人民出版社.
Niu Jingxuan 牛晶軒. (2016). *中華姓氏*. 南京: 江蘇鳳凰美術出版社.
Qiao Zhixia 喬志霞. (2015). *中國古代姓氏*. 北京: 中國商業出版社.
Qing Tian 晴天. (2015). *中華姓氏全書*. 北京: 中國華僑出版社.
Quanzhou Kaimin sanwang wenwu baohu guanlichu 泉州開閩三王文物保護管理處. (2011). *泉州開閩三王文物保護管理處成立五周年特刊*. 泉州: 泉州開閩三王文物保護管理處.
Wang Quangen 王泉根. (1993). *中國民間姓氏堂號堂聯的文化透視*. *西南民族學院學報 (哲學社會科學版)*, 5(1), 1-8.
Wu Fan 吳凡. (2019). *晚唐郡望: 杜氏家族傳*. 武漢: 華科技大學出版社.
Xu Zaiquan 許在全 & Lin Zhonghe 林忠和. (2006). *泉州姓氏堂號*. 福州: 福建人民出版社.
Zeng Meiqing 曾美清 & Li Runtian 李潤添. (2019). *峇峇娘惹祖屋博物館*. 馬來西亞: Print Reaction Enterprise.

ภาษาอังกฤษ

Lee, Y. T. (2023). *The Baba & Nyonya Renaissance - Identity Maintenance & Shifts*. Percetakan Kam Heng Sdn Bhd.

เว็บไซต์

ด่านศุลกากรภูเก็ต. (2563, 19 พฤษภาคม). *แผนที่ที่ตั้ง*. https://phuket.customs.go.th/content.php?ini_menu=menu_about&ini_content=about_180129_10&left_menu=menu_about_180129_08&top_menu=menu_about&lang=th&root_left_menu=menu_about&left_menu=menu_about_180129_08
Qiong Yan 瓊煙. (2012). *話說堂號*. 參考網. Retrieved October 12, 2024 From <https://www.fx361.cc/page/2012/0624/24365466.shtml>.
Yang Liu 楊柳. (2024). *陳井: 燈號釜井開枝散葉*. 東南網. Retrieved December 8, 2024 From https://xm.fjsen.com/2024-04/30/content_31634469.htm.